

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**PREVENCE PŮSOBENÍ ALTERNATIVNÍCH
NÁBOŽENSKÝCH SMĚRŮ U MLÁDEŽE**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Roučková

Autor: Zdeňka Kolaříková

18.8.2008

Abstract

The Paper deals with alternative religions and their potentially detrimental effects on young people; it describes the developmental features specific of adolescence, a period when the youngsters are particularly sensitive to the issues of spirituality. Moreover, the Paper endeavors to offer a key instrumental in discerning between the "safe" and the "hazardous" groups and to depict the principal techniques of mental manipulation employed by some religious denominations to recruit and keep their membership. The final part of the theoretical section is focused on different components of society and their share in preventing these undesirable influences.

The practical section of the Paper is aimed at revealing wherefrom the young draw information on alternative spiritual movements and at disclosing whether their attitudes towards these religious groups are in any way affected by the religious traditions observed in the given region. In addition, the Paper maps specific religious groups operating close to young people living in the towns of České Budějovice and Zlín.

The research sample consisted of students in the final forms of secondary schools based in České Budějovice and Zlín; the research itself gathered data through a questionnaire, and the results obtained in České Budějovice and Zlín were subsequently subjected to a comparative analysis. The full-scope research was preceded by a preliminary survey.

As follows from the assessment of data thus obtained, youngsters get more information on alternative religions in everyday life than at school, where the relevant prevention is rather neglected. Among the number of religious groups operating close to these young people, the most active recruitment policy appears to be pursued by the Jehovah's Witnesses. Young people showed only minimal differences in their opinions on these issues as distributed between the towns.

The results of the Paper can be useful to implement adequate preventive provisions at secondary schools.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Prevence působení alternativních náboženských směrů u mládeže vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona číslo 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejňováním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 18.8.2008

podpis studenta:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Dagmar Roučkové za vstřícný přístup, odbornou pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Mé velké díky patří také mé rodině a blízkým za jejich podporu během studia.

OBSAH

ÚVOD.....	<u>7</u>
1. SOUČASNÝ STAV.....	<u>9</u>
1.1 Současný nárůst nových náboženství.....	<u>9</u>
1.2 Religiozita v ČR	<u>10</u>
1.3 Vymezení pojmů	<u>11</u>
1.3.1 Kult	<u>12</u>
1.3.2 Sekta.....	<u>12</u>
1.3.3 Nové náboženské hnutí	<u>13</u>
1.4.4 Alternativní náboženské hnutí	<u>13</u>
1.4 Mladí lidé a alternativní religiozita	<u>14</u>
1.4.1 Duchovní orientace mládeže v ČR	<u>14</u>
1.4.2 Mládež jako hlavní cílová skupina	<u>14</u>
1.4.3 Vývojová specifika adolescence jako predispozice ke vstupu.....	<u>15</u>
1.4.4 Co mohou mladí lidé vstupem získat?.....	<u>17</u>
1.5 Možná nebezpečí ukrývající se za alternativními náboženskými směry...17	<u>17</u>
1.5.1 Dobrá nebo špatná skupina?.....	<u>17</u>
1.5.2 Metody a způsoby získávání nových členů.....	<u>19</u>
1.5.3 Základní sociální a psychologické principy ovlivňování.....	<u>21</u>
1.5.4 Psychická manipulace.....	<u>23</u>
1.5.5 Závislost.....	<u>24</u>
1.5.6 Obvyklé potíže spojené s odchodem ze skupiny.....	<u>25</u>
1.6 Prevence.....	<u>26</u>
1.6.1 Stát - legislativa.....	<u>26</u>
1.6.2 Odborníci.....	<u>28</u>
1.6.3 Média.....	<u>29</u>
1.6.4 Škola.....	<u>31</u>
1.6.5 Rodina, přátelé.....	<u>33</u>
1.6.6 Úloha jednotlivce.....	<u>34</u>

2. CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY.....	<u>36</u>
3. METODIKA PRÁCE	<u>37</u>
3.1 Metoda výzkumu	37
3.1.1 Předvýzkum.....	37
3.1.2 Dotazník.....	37
3.1.3 Komparativní analýza	38
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	38
4. VÝSLEDKY	<u>39</u>
5. DISKUSE	<u>59</u>
6. ZÁVĚR	<u>71</u>
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	<u>73</u>
8. KLÍČOVÁ SLOVA.....	<u>78</u>
9. PŘÍLOHY	<u>79</u>

ÚVOD

„ Kdo nemyslí samostatně, je obvykle pod sugescí druhého, jenž myslí zaň. Dávat svoje myšlenky komukoli do moci jest otroctví mnohem více ponižující než někomu odevzdávati svoje tělo.“

(Lev Nikolajevič Tolstoj)

V současném multikulturním světě působí množství nových náboženských hnutí, v jejichž rozmanitých systémech nauk je čím dál obtížnější se orientovat. Průniku nových náboženství na své území se nevyhnula ani Česká republika, která po r.1989 otevřela své hranice světu.

Tato nová hnutí působí často uzavřeně, tajemně a nekonvenčně, uznávají odlišné hodnoty než okolní společnost a volí netradiční způsoby života. Právě jejich neprůhlednost vyvolává otázku, zda jsou tyto nově vznikající hnutí nějak nebezpečná pro jedince a pro společnost.

Také já jsem se během psaní své práce setkala s dotazem, zda skutečně považuji alternativní náboženské směry za nebezpečí, před kterým je nutné dělat prevenci. Moje odpověď zněla „ano i ne“.

Ne všechna nová náboženství a duchovní směry jsou totiž nebezpečné. Existuje celá škála různě „kvalitních“ organizací, z nichž na jedné straně stojí ty, které respektují autonomii a nezávislost svých členů a mohou sehrát v osobním vývoji mladých lidí pozitivní úlohu. Na druhé straně této škály pak stojí autoritářské a destruktivní skupiny, které prostřednictvím důmyslných systémů manipulace omezují svobodnou vůli jedince a vedou ho k nekritické poslušnosti a závislosti na skupině.

Vyznat se v množství těchto společenstev je těžké a odhadnout předem jejich pravé úmysly je ještě obtížnější. Mnohé z nich se skrývají za neidentifikovatelná občanská sdružení, získávají do svých řad vlivné a známé osobnosti, organizují kulturní a sportovní akce, působí přes média. V systému maskovaných náborů a v nabídce nových duchovních zážitků se tak často neorientují jak mladí lidé, kteří jsou kvůli

složitosti svého vývojového období vyhledávanou cílovou skupinou verbířů, tak paradoxně ani ti, kdo mají mladým při hledání jejich místa v životě pomáhat, tedy rodiče, pedagogové a lidé zodpovědní za výchovu. A právě nevědomosti a nepřipravenosti lidí správně reagovat na duchovní nabídky, využívají některá náboženská hnutí ve svůj prospěch.

Jedním z preventivních kroků a zároveň oporných bodů při rozlišování „kvalitních“ a „nekvalitních“ skupin, by tedy mělo být naučit mladé lidi rozpoznat základní principy a techniky manipulace tak, aby byli schopni vnímat nebezpečí i bez konkrétní znalosti názvu skupiny. Znalost těchto obecných principů se pak může stát účinnou prevencí nejen proti vlivu náboženských skupin, ale i proti jakékoliv manipulaci, se kterou se lidé setkávají ve všech oblastech života.

Teoretická část práce začíná stručným pohledem na současný vývoj nových náboženských hnutí, popisem aktuální náboženské situace v ČR a vymezením základních pojmů. Další kapitoly nastiňují, proč jsou mladí lidé ochotnější „naslouchat“ verbířům náboženských hnutí, jakým způsobem mohou být přilákáni do skupiny a jaké techniky manipulace a ovlivňování na nich mohou být použity s cílem vytvořit jejich závislost na skupině. Poslední oddíl teoretické části je věnován jednotlivým složkám společnosti a jejich podílu na prevenci v této oblasti.

Praktickou část tvoří komparativní analýza. Samotný výzkum byl realizován pomocí dotazníkové metody.

Cílem práce je zjistit, odkud čerpá mládež informace o alternativní spiritualitě a zda jsou její názory a postoje k těmto skupinám nějak ovlivněny náboženskou tradicí daného regionu. V neposlední řadě mapuji působnost jednotlivých náboženských skupin, které se vyskytují v bezprostřední blízkosti studentů z Českých Budějovic a ze Zlína tak, aby tyto poznatky mohly být případně využity jako podklady při realizaci adekvátní primárně preventivní činnosti na středních školách.

1. Současný stav

1.1 Současný nárůst nových náboženství

Náboženství nejsou nikdy statická. Ve větší či menší míře se stále vyvíjejí. Jsou to způsoby života, které formují své okolí a jsou tímto okolím také formovány. V důsledku toho nacházíme po celou dobu náboženských dějin a ve všech kulturách reformní hnutí, probuzení a inovace, vynořují se nové důrazy, vyvíjejí se mystické ideje, jsou kříšeny případy fundamentalismu a staré formy náboženství odumírají. Nová náboženství, sekty a alternativní spiritualita byly tedy vždy součástí proudu náboženských dějin **(10)**.

Přestože existence nových náboženství není novým jevem, v posledním století, a zvláště v posledních padesáti letech jsme svědky tak rychlého vznikání nových náboženství, sekt a forem alternativní spirituality, které nemá obdobu. Jednou z klíčových změn, jež tento nárůst způsobily, je stále se zvyšující počet společností, které jsou multikulturní a multireligiózní. Jednotliví lidé a někdy celá společenství se v poslední době z nejrůznějších důvodů přesunuli z míst, kde se narodili, do jiných zemí a kultur. To vede k situaci, kdy mnoho lidí na světě žije v nábožensky pluralitní společnosti **(10)**.

Když se setkávají náboženství a kultury, vynoří se často nové směry náboženského tázání. Některé z nich se pokoušejí o integraci různých náboženství, jiné naopak rozhovor odmítají a pokoušejí se jít cestami „fundamentalistické“ opozice **(10)**.

Partridge se domnívá, že lidé jsou nyní daleko tolerantnější k náboženství druhých a daleko více se o tato náboženství zajímají, experimentují se spiritualitou a dokonce si z celé škály typů spirituality vybírají a vybrané prvky kombinují. Zároveň se odklánějí od institucí, které je tradičně duchovně zaopatřovaly **(10)**. Pro mnohé je totiž ponor do staré tradice obtížný kvůli myšlenkové a jazykové náročnosti a kvůli pocitu že to, co je tradiční, nemůže být v současné rychle se měnící společnosti dost dobře platné **(24)**. Tížik **(17)** považuje za důležitou charakteristikou současného obrátu i přesun štěstí na tento svět, oproti minulosti, kdy bylo pro štěstí vyhrazené místo na druhém světě.

1.2 Religiozita v ČR

Zájem o alternativní náboženství, který byl v bývalém bloku potlačovaný jediným oficiálním světonázorem, se v našich střeoevropských končinách začal výrazněji projevovat až po pádu „železné opony“. V tehdejší Československu po listopadu 1989 rozběhly svoji misi desítky až stovky nových náboženských směrů, z nichž mnohé se už uchytily a získaly stabilní postavení **(40)**. V současné době je v České republice (dále jen ČR) registrováno 30 církví a náboženských společností (viz. příloha č.1).

ČR je považována za jednu z nejateističtějších zemí na světě. Podle posledního censu z léta 2001 více než 59 % Čechů o sobě prohlašovalo, že jsou „nevěřícími“, zatímco za věřící se prohlásilo pouze 32 % Čechů. Václavík se však domnívá, že tyto údaje nelze považovat za potvrzení ateisace české společnosti. Podle něj vypovídají pouze o proměně religiozity českého obyvatelstva v průběhu 20. stol, pro níž je typická nedůvěra v tradiční náboženské instituce, jakými jsou církve. Ty jsou považovány za zdroj mnoha politických a sociálních problémů a důvěra vůči nim patří k nejnižší v celé Evropě **(19)**.

Sčítání lidu roku 2001 tedy prokázalo poměrně rychlý pokles obyvatel, kteří se hlásí k relativně velkým náboženským společnostem. Naopak největší přírůstek mezi věřícími zaznamenala rubrika „ostatní a nepřesně určené“, která patrně zahrnuje sympatizanty u nás netradičních náboženských forem **(22)**.

S tímto názorem souhlasí i Ivan Štampach. Ten se domnívá, že náboženský život spjatý se zavedenými, staletými potvrzenými náboženskými organizacemi je v současnosti nahrazován čímśi, co bychom mohli nazvat novou nebo alternativní spiritualitou **(18)**.

Totéž potvrzuje i Výroční zpráva o stavu náboženské svobody ve světě. Ta uvádí, že jedním z charakteristických rysů ČR je, že majoritní společnost ustupuje od formálního přihlášení se k církvi a ve společnosti převládá masivní sekularizace (pokles podílu věřících), jejímž nositelem je především mladá produktivní generace. Avšak v protikladu s tímto vývojem je znatelný pohyb a aktivizace minoritních duchovně orientovaných skupin, kde se klade důraz na kvalitu před kvantitou, ať už

v rámci tradičních církví nebo nástupu tzv. nové spirituality, inspirované především východními duchovními směry **(28)**.

Pokud tedy odhlédneme od náboženských institucí a religiozity, která je s nimi spojena, zjistíme, že obraz náboženského života v ČR je mnohem plastičtější. Pouze 14 % Čechů např. tvrdí, že „*neexistuje Bůh, duch, ani jiná nadpřirozená skutečnost*“, téměř 43 % se domnívá, že „*amulety občas přinášejí štěstí*“ a skoro 52 % připouští, že „*někteří věštcí mohou předvídat budoucnost*“. Tyto údaje jsou důležitým signálem, abychom rozlišovali mezi ateisty a tzv. „nevěřícími“ a tím i mezi ateismem a „netradičními“ formami náboženství, které bývají často označovány jako nová náboženská hnutí **(19)**.

Opatrný se domnívá, že myšlení lidí s ateistickou výchovou i lidí bez jakékoliv náboženské nebo ateistické výchovy představuje, pokud jde o náboženská témata, skutečně „panenskou půdu“. To na jedné straně znamená otevřenost a nepředpojatost, na druhé straně mnohdy značnou neschopnost orientovat se na „trhu náboženských idejí“ **(43)**.

Někteří publicisté uvádějí počet osob, v ČR přímo spojených s činností některé sekty nebo nového náboženského hnutí, na 30 000. Počet lidí, kteří ve svém životě prodělali nějakou osobní zkušenost s takovou skupinou, je však podle nich až trojnásobný. Přesto problémy spojené s působením sekt na našem území a jejich dopad zejména na mladou generaci jsou i přes občasné publikování ve sdělovacích prostředcích nebo literatuře stále na okraji zájmu **(18)**.

1.3 Vymezení pojmů

Definovat nová náboženská hnutí, sekty, alternativní spiritualitu nebo „kulty“ není bez komplikací. Skupiny, které byly kdysi považovány za sekty, se mohou stát církvemi. Z volně organizovaných forem spirituality se mohou stát organizovaná hnutí **(10)**.

1.3.1 Kult

Kult se zpravidla soustřeďuje na jedinou osobu, její učení a její osobnost (2). Ve vlastním smyslu jde o uctívání. Může jít o kult vnitřní, ale běžně se mluví o kultu, pokud se projevuje navenek slovy, gesty apod. V přeneseném smyslu se slovem kult míní náboženské vyznání. Destruktivním kultem je pak míněna náboženská společnost, která destruktivně působí na psychiku, na lidské vztahy apod. V českém prostředí se pro tento případ spíše užívá výrazu sekta (46).

1.3.2 Sekta

Pojem sekta pochází z latinského *secta*, slova, jež je zřejmě etymologicky odvozeno od slovesa *sequi* ve významu následovat (25). Z historického hlediska se jedná o náboženské skupiny, které se oddělily od původní církve (20).

Náboženskou sektu lze definovat z mnoha hledisek. Následně jsou uvedena ta, která užívá Vágnerová (20):

- z *teologického hlediska* je učení sekty jen vytrženou částí nějakého náboženského učení, vyděleného z kontextu, která je absolutizována a interpretována, někdy v modifikované podobě, jako samostatná věrouka.
- z hlediska *sociologie* a *kulturní antropologie* jsou tyto skupiny definovány svým protispolečenským zaměřením, odmítáním majoritní kultury, společnosti a státu, resp. všech sociálních institucí, které k ní náležejí.
- z pohledu *sociální psychologie* jde o totalitním způsobem organizované skupiny s pevnou ideologií a vůdcem, manipulující veškerý život svých členů

Slovo „sekta“ je v současnosti nahrazováno termínem „nové náboženské hnutí“. Důvodem je skutečnost, že pojem „sekta“ je v obecné mluvě zatížen silně pejorativním významem (25).

Místo označení sekta se doporučuje používat pro skupiny, v nichž převládají tendence jako autoritářství, uzavřenost, fanatismus, nesnášenlivost, selekce informací

apod. říkat konkrétně *autoritářská/ nesnášenlivá/ uzavřená náboženská skupina*. Chceme-li zdůraznit její nebezpečnost (násilné tendence, „vymívání mozků“), používají se termíny jako *destruktivní/ nebezpečná/ škodlivá náboženská skupina*, popř. *destruktivní kult* (35).

1.3.3 Nové náboženské hnutí

Jako nová náboženská hnutí označujeme ta hnutí, jejichž vznik je motivován novou náboženskou ideou a která dosud nedosáhla respektovaného postavení v té společnosti, v níž působí (24). Tvoří alternativu k běžnému („normálnímu“) způsobu duchovního (nebo na duchovní otázky rezignujícího) společenského života a jsou protikladem tradičních náboženských institucí. Proto jsou nová náboženská hnutí často také nazývána jako „alternativní hnutí“, „netradiční náboženství“ apod. (24).

Nová náboženská hnutí jsou výrazem protestu proti stávajícím náboženským poměrům. V některých případech volí tak provokativní výklad světa a z něho vyplývající způsob života, že se dostávají do napětí s většinovou společností, která je pak označuje pejorativním slovem „sekta“ (26).

1.3.4 Alternativní náboženské hnutí

Za alternativní náboženská hnutí jsou považovány skupiny a organizace stojící mimo hlavní proud církví velkých světových náboženství (2). Název alternativní náboženská hnutí se tak vyhýbá slovu „nový“ v pojmu nová náboženská hnutí, které odkazuje k nějaké nové náboženské ideji, jejíž novost je ovšem relativní vzhledem k místu její prezentace (24).

Někteří autoři (Profant, Štampach) používají názvy alternativní náboženství/religiozita/hnutí k označení nekřesťanské, či výrazně jinak křesťanské skupiny v křesťanském prostředí. Dá se říct, že vedle sebe pak stojí církve a alternativní směry, které nemusí nutně stát proti sobě (35).

1.4 Mladí lidé a alternativní religiozita

1.4.1 Duchovní orientace mládeže v ČR

Část mladé generace se identifikuje s nastupující konzumní společností a různým způsobem se na ni adaptuje. Část mládeže však konzumní společnost a její hodnoty odmítá a toto odmítání se promítá do alternativních životních stylů a životních cílů. Patří k nim konzumace drog, různé subkultury mládeže, ale také alternativy v podobě naplnění života v duchovním a náboženském životě **(15)**.

Podle průzkumu se za vyhraněné ateisty v ČR považuje jen 20,5% mladé generace ve věku 15 – 30 let. V existenci posmrtného života v různé podobě pak věří 49% mladé generace **(15)**. 33% mladých Čechů si také myslí, že možná či určitě zažili nějaký náboženský prožitek **(13)**.

Sak ze svých průzkumů mezi českou mládeží vyvozuje, že spiritualita mládeže se posouvá od organizované, formalizované náboženské spirituality k niterné spiritualitě, která má blízko k orientálním směrům, jako je buddhismus a jóga **(15)**.

1.4.2 Mládež jako hlavní cílová skupina

Verbíři sekt se často obracejí na mládež. Podle výzkumů se mnoho členů sekt ke společenství připojí ve věku 16 – 20 let. Zhruba polovina členů sekt jsou ve věku mezi 18 a 25 lety. Verbíři vědí, že mladí lidé touží po tom, aby jim někdo ukázal cestu, a to je přesně to, co dělají. Někteří mají svou psychologii tak vypracovanou, že vyhledávají mladé lidi v období zkoušek a předmaturitního stresu **(12)**. Odchod z trvalého bydliště za studiem (koleje, internáty) způsobuje ztrátu vazeb se spolužáky a kamarády a tím i následné hledání nových vazeb v novém místě. Na tuto skutečnost odpovídají sekty zvýšenou aktivitou (plakáty, pozvání) v období září a října **(41)**.

Mladí lidé sice nemají peníze, ale sekta si cení jejich energie a talentu. Protože mladí lidé si navzájem víc věří a více mezi sebou komunikují, jsou také vyhledávanými verbíři. Jsou používáni na práci pro komunitu nebo na shánění peněz. Některé sekty jdou ve své předvídavosti tak daleko, že od mladých lidí očekávají, že později uzavřou sňatek se členem sekty a porodí ve společenství děti **(12)**.

1.4.3 Vývojová specifika adolescence jako predispozice ke vstupu

Duchovní orientaci v adolescenci posilují existenciální motivy, zejména potřeba smyslu života, potřeba absolutně platných morálních pravidel a potřeba přesahu vlastního života **(20)**.

Mnoho mladých lidí prožívá silnou nejistotu v tom, co vlastně chtějí a kdo vlastně jsou. Jsou plni otázek a touží po odpovědi **(12)**. Zároveň se u nich objevuje zvýšená vnímavost vůči světu i sobě v něm, pocit neporozumění ze strany dospělých. To vše může zkomplikovat rozchod s dívkou nebo chlapcem, rozvod rodičů, smrt blízké osoby, změna bydliště, změna školy, první opuštění domova apod. **(11)**.

Dospívání je fází hledání vlastní identity a postupného odpoutávání z vazby na rodinu. Vzhledem k náročnosti tohoto vývojového úkolu a nízké atraktivitě role dospělého s jeho odpovědností a stereotypem života, mají mnozí mladí lidé tendenci přijetí dospělosti odkládat a setrvávají v tzv. adolescentním psychosociálním moratoriu. Tento odklad může mít charakter experimentování, zaměřeného na dosažení silných, nestandardních citových prožitků, na sebepoznání, ale i na skupinové sdílení těchto zážitků, projevuje se také tendencí akceptovat členství ve skupině, která je nenutí k samostatnosti a zbaví je odpovědnosti za vlastní rozhodování **(20)**.

Existuje mnoho různých motivů a důvodů, vedoucích k připojení se k náboženské skupině. Zde jsou uvedeny některé z nich:

Potřeba transcendentního zakotvení života. Může být posílena aktuální společenskou tendencí ke zdůraznění konzumu. Základem je potřeba přesahu přítomnosti, získání něčeho trvalého, jistého a nezpochybnitelného aktuálními výkyvy, co by mohlo sloužit jako životní opora **(20)**. Říčan mluví o touze mladých po „jediné a absolutní pravdě“ za cenu rezignace na kritické myšlení **(14)**.

Potřeba kořit se a potřeba oddanosti. Tendence být vázán k něčemu, co má takovou hodnotu, aby stálo zato být jí oddán. Tato vazba slouží zároveň jako zdroj bezpečí a jistoty **(20)**.

Potřeba jistoty a řádu. Můžeme rozlišovat jistotu emoční, která je saturována přijetím určitou skupinou a jistotu kognitivní, kterou uspokojuje jednoznačně platné učení, z něhož vyplývají jasná morální pravidla **(20)**.

Potřeba autority. Potřeba být veden a někdy i tendence zbavit se odpovědnosti za svá rozhodnutí. V adolescentním věku jde o hledání vlastní identity a její přechodné skupinové varianty. Únik od autority rodičů k ještě přísnější autoritě vůdce sekty znamená, že se dospívající snaží osamostatnit, ale zatím není schopen přijmout nezávislost a s ní spojenou odpovědnost **(20)**.

Potřeba akceptace a sociálního zakotvení. Náboženství poskytuje jedinci duchovní hodnoty i sociální zakotvení, dané příslušností ke skupině, která slouží jako opora jeho identity. Společenství umožňuje jedinci sdílet určité prožitky a zkušenosti s jinými lidmi. Emoční přijetí se pak může stát důležitou složkou sebepojetí jedince **(20)**.

Potřeba seberealizace a potvrzení vlastního významu. Může být saturována nabídkou možnosti rozšířit svůj psychický potenciál, lépe využít svých schopností apod. K potvrzení vlastního významu může sloužit i pocit privilegovanosti, který poskytuje členství v náboženské skupině **(20)**.

Potřeba intenzivního a autentického prožitku. Zvláště u mladých se objevuje potřeba autentického citového prožitku, který by je vytrhl ze stereotypu a nudy běžného života, jenž podle jejich názoru žádné skutečné zážitky neposkytuje **(20)**.

Projev protestu a potřeba úniku ze světa. Fakt, že se o těchto skupinách mluví jako o něčem škodlivém a nežádoucím, paradoxně zvyšuje jejich přitažlivost u mládeže. Členství v odmítané organizaci je vyjádřením nekonformity, protestu, odmítnutím establishmentu **(20)**.

Nesouhlas s konzumní společností. Morální vývoj v adolescentním věku je typický svou tendencí vyžadovat dodržování uznávaných principů. Tento způsob uvažování přivádí mladé lidi až k odmítání běžného stylu života a k potřebě k návratu k jednoduchosti, k přírodě. Proto jsou mladí často ti, kteří se dají snadno přesvědčit o ideálu nějaké „čisté a spravedlivé společnosti“ **(21)**.

1.4.4 Co mohou mladí lidé vstupem získat?

Náboženská hnutí reagují na přirozené potřeby člověka (viz. příloha č.2). Pokorný **(11)** dále uvádí další pozitiva, které mohou mladí konverzí ke skupině získat:

- pocit výlučnosti, jedinečnosti, ale i jistoty, platnosti, smyslu života
- zbavení odpovědnosti za vlastní rozhodnutí
- pocit sounáležitosti, „lásky“, významu apod. (sekty vedou často pospolitý život)
- náhradu za rodinu, nerozumějící okolí
- vzdání se vlastní vůle ve prospěch skupiny, vůdce. Svě vlastní já smění za transformované já sekty, systému a jejího vůdce. Svě vlastní já tak posílí, dá mu smysl, obsah, naplnění.
- stává se držitelem tajemství a stává se členem i tajného společenství – je zasvěcen.
- změna identity, stává se jiným člověkem, získává často i jiné jméno apod.
- posílení identity zjevnými i tajnými znaky, symboly, lichocením, obdivem (love bombing – člověk je bombardován láskou svého okolí)
- náboženskou zkušenost, osvětlení

1.5 Možná nebezpečí ukrývající se za alternativními náboženskými směry

1.5.1 Dobrá nebo špatná skupina?

Náboženství může člověka ovlivnit pozitivně i negativně. V pozitivním smyslu dává jeho životu novou dimenzi, která představuje stabilní rámec přesahující materiální svět a harmonizující jeho psychiku, obecný smysl života i jeho směřování. Poskytuje určitý řád a nabízí způsoby, jak interpretovat a zvládat různé problémy. Náboženství však, stejně jako cokoli jiného, může být zneužito. Může člověka zásadním způsobem deformovat, nastolit řád, který mu bude přinášet utrpení a bude narušovat mezilidské vztahy (20). Největší nebezpečí pak skýtají skupiny, které se vyznačují velkou závislostí na vůdci a velkou izolovaností svých členů (23).

Pro patologickou religiozitu je typická netolerance, nenávist proti jinak smýšlejícím, tendence k duchovnímu nátlaku, akcentovaný důraz na plnění náboženských pravidel, a s tím související udržování nepřiměřeného strachu, potřeba přísného trestání prohřešků, izolace, útěk od běžného života a jeho omezování.

Negativní vliv má taková náboženská skupina, která zásadním způsobem manipuluje a deformuje život svých členů. Tyto skupiny bývají označovány jako sekty (20).

Vojtíšek (23) mluví o určitých „lidských právech“ v oblasti náboženských skupin, jejichž zachovávání může jedinci pomoci rozlišit mezi důvěryhodnými skupinami a skupinami, u nichž je možné se obávat určitých nebezpečí. Mezi tato práva řadí: *Právo na všechny informace*. Právo znát organizační strukturu skupiny, zdroje jejího financování, jméno zakladatele apod. Organizaci, která je spolehlivá a čestná, takové otázky nevadí. Naopak zpozornět bychom měli při odpovědích typu „My nemáme žádný název, my jsme prostě jen přátelé“, „My nenavazujeme na žádnou tradici“ apod., které vytvářejí informační „mlhu“. Otázky, které je dobré si položit před vstupem do jakékoliv organizace, jsou uvedeny v příloze č.3.

Právo na individuální poznání. Tedy právo na svobodné zpracování informací bez omezování kritického úsudku např. únavou (dlouhé semináře s množstvím informací, umělou láskou (od „milovanéh“ člověka přijímáme informace méně kriticky), drilem (systém otázek a předem připravených odpovědí), strachem apod.

Právo na individuální víru. Právo na diskusi a pochybnosti, které se v sektách neuznávají, neboť jsou projevem malé víry či nedostatečné oddanosti.

Právo na rozum. Některé skupiny upřednostňují imaginaci a intuici před rozumovým poznáním.

Právo autenticky prožívat své city. V některých skupinách bývají problémy členů bagatelizovány, odsouvány a potlačovány. K jejich odstranění je doporučována větší víra a oddanost.

Právo na přirozené prostředí. Některé skupiny bezohledně ruší jakékoliv vztahy svých členů k rodině a přátelům a nahrazují je vztahy s jinými příslušníky skupiny. Často bývá ne přímo vysloveno pohrdání k těm, kdo nejsou členy.

Právo na plastické vidění světa. V některých skupinách je komunikace s okolím omezena, svět je vnímán černobíle a veškeré podněty přicházejí převážně od vůdce skupiny.

Právo na důstojný odchod. Některé skupiny odchod svých příslušníků velmi dramatizují (23). Odpadlíci jsou členy skupiny trestáni a znevažováni, prohlašováni

za hříšníky a členové skupiny, kteří byli dříve jejich dobrými přáteli, s nimi přerušují veškeré kontakty (27).

1.5.2 Metody a způsoby získávání nových členů

Náborové akce bývají velmi pestré, atraktivní a zahrnují skoro všechny oblasti života (47). Verbíři sekt jsou školeni v oblasti verbální i nonverbální komunikace. Cestou zdvořilosti a přátelství vyvolávají v adeptovi zájem a důvěru (11). Většina členů je naverbována přáteli, kolegy ze zaměstnání, spolužáky nebo kolegy ze studií, tedy lidmi, které má adept rád a kterým důvěřuje (27). Existuje velké množství rozmanitých způsobů získávání nových členů. Zde jsou uvedeny některé z nich:

Dávkování informací. Změnit myšlení člověka nejde najednou, proto se verbíři snaží o pomalé vtahování do sekty. Např. na začátku nemluví celou pravdu o své skupině, ale adeptovi sdělují jen tolik, kolik „by měl“ vědět (33).

Zisk náklonnosti. Neustálé zahrnování pozorností a zájmem může být pro adepta neobyčejně sympatické a přitažlivé. Stává se však, že tuto metodu používá verbíř pro zisk osobních informací o adeptovi (33).

Bombardování láskou. Tedy obklopení potenciálního adepta neobyčejně vstřícným prostředím (25). Ze začátku sekta dává téměř všechno a nežádá za to nic. Takto, krok za krokem, získává postupně větší důvěru adepta. Srdečnost a oddanost přitahuje člověka do té míry, že se spojuje „emocionální pupeční šňůrou“ se členy sekty a touží si za každou cenu udržet tento hřejivý a příjemný vztah (33).

Vyvolávání obav (z vlastní neschopnosti, z trestu, ze světové katastrofy), za níž následuje nabídka řešení. Příkladem je známý oxfordský test schopností, jímž člen Dianetického centra nejdříve pozvedne adeptovo sebevědomí deklarací jeho mimořádných budoucích možností, aby v následujícím okamžiku srazil jeho pozitivní očekávání konstatováním současného totálního selhání (25).

Lichocení. Lichocení je všeobecně primitivní, ale žádný jiný způsob nepřináší tak okamžitý výsledek. Tímto typem manipulace jsou ohroženy především osoby se sníženým sebevědomím (33).

Technika flirtu. Svedení osoby opačného pohlaví s cílem přitáhnout ji do sekty. Pokud chce verbíř navázat bližší kontakt s adeptem, aranžuje „náhodné setkání“ (33). Tato metoda (tzv. flirty-fishing) je typická pro misijní činnost Rodiny (Dětí Božích) (22).

„Student look“. Zevnějšek verbíře má být přizpůsoben těm lidem, které oslovuje. Pokud se například zaměří na studenty, má vypadat jako jeden z nich (1).

Punc vědy. Mnozí lidé podléhají půvabu „vědecky dokázaných tvrzení“. Člověku je možné lehce namluvit kdejakou banalitu, jen pokud je servírovaná „vědeckým“ jazykem (34).

Metoda authority. Obvykle pokládáme nějaké jednání za správné tehdy, když vidíme jiné lidi jednat stejně. Stejně tak jsme náchylní pokládat za správnou určitou doktrínu či ideu podle toho, co si o ní myslí jiní. Tento přirozený lidský sklon využívají i sekty. Těmi „jinými“ mohou být úspěšné osoby nebo instituce, které mají důvěru společnosti (34).

Zakládání organizací. Ty působí zdánlivě nezávisle a pod jejich zastřešením její vyznavači pronikají do různých prostředí a společenských vrstev. Navazují tímto způsobem kontakty s politiky, vědci, duchovními, umělci nebo se studenty (33). Snaží se vytvořit přátelské svazky s potenciálním adeptem dříve, než se adept dozví, do jaké skupiny je pozván. Tato praxe je typická pro Církev sjednocení (munisté) a její Studijní centra (25). Seznam některých organizací a aktivit, pořádaných náboženskými hnutími, je uveden v příloze č.4.

Charitativní činnost. Vstup do útulků, nemocnic a dětských domovů umožňuje verbířům rozšiřovat svou doktrínu, zvát na společná setkání a zároveň vytváří způsob, jak získat přirozenou důvěru, která se všeobecně prokazuje dobrodincům (34).

Pronikání na školy. Verbíři nabízejí ve školách svoje nezištné působení (většinou na poli prevence), v rámci kterého vykonávají maskovaný nábor do svých struktur. Místem náboru jsou i domy kultury a sportovní střediska. Finanční problémy nutí výchovná pracoviště k pokusům zlepšovat rozpočet pronajímáním místností rozličným spolkům či organizacím (34).

1.5.3 Základní sociální a psychologické principy ovlivňování

Tyto principy se často používají při psychické manipulaci, protože zvyšují její účinek a efektivitu.

Technika několikanásobné žádosti. Vyskytuje se ve dvou podobách: v prvním případě manipulující nejprve požádá o nepatrnou službu, projeví vděčnost a obdiv (a vzbudí tak pozitivní emoce) a vzápětí podá další, podstatně náročnější žádost (např. návrh zúčastnit se náboženské náborové akce), která by jinak byla jednoznačně odmítnuta. Druhým typem této techniky je situace, kdy manipulující naopak nejdříve podá návrh, který má malou naději na vyplnění (např. týdenní pobyt s náboženskou skupinou), a po odmítnutí využívá pocitu viny, které u dotyčného odmítnutí vyvolalo, a podává méně náročnou žádost (např. návrh k účasti na náborové akci) (25).

Příslib a soulad. Při přesvědčování je rozhodující prvotní příslib, protože lidé jsou ochotnější souhlasit spíše s takovými požadavky, které se vážou na něj. Přesvědčující se snaží navodit takovou startovací pozici, která má být v souladu s pozdějším vyžadovaným jednáním přesvědčovaného. Člověk má v sobě totiž přirozenou tendenci neoblomně setrvávat na svém prvním stanovisku. Souvisí to s jeho touhou být v celkovém souladu, čímž vytváří velice výkonný nástroj sociálního ovlivňování. Ten způsobuje, že lidé najednou konají v rozporu se svými vlastními zájmy. Přísliby jsou účinnější, pokud jsou účelové, veřejné, vnitřně motivované, ale ne vynucené (7).

Sociální důkaz. Lidé často považují za správné takové jednání, které vidí u jiných. Je to princip sociálního důkazu, který se používá na podporu souhlasu jednotlivce s požadavkem přesvědčujícího, přičemž se informuje o tom, že mnoho lidí jedná stejně. Jsou to zejména ti, kteří jsou v úloze modelů. Jejich úkolem je ovlivnit lidi požadovaným směrem na motivačních seminářích, skupinových večerech nebo duchovních cvičeních. Sociální důkaz má největší účinek, pokud jsou splněny dvě podmínky, kterými jsou nejistota (při navození nejednoznačné situace) a podobnost (lidé inklinují k následování vzoru ostatních – podobných) (7).

Sympatie. Lidé spíše souhlasí s tím, koho znají a kdo je jim sympatický. Přesvědčující využívají na to, aby se zalíbili, faktory jako: fyzickou přitažlivost

(atraktivní lidé jsou přesvědčivější), podobnost (máme rádi lidi, kteří mají rádi nás, a jsme ochotni souhlasit s jejich požadavky, často bez kritického uvážení), zvýšená familiárnost (dosahuje se opakovanými kontakty, plní svůj účel jen tehdy, pokud jsou spojeny s pozitivními okolnostmi setkání), pochvala, asociace (spojení s pozitivními věcmi nebo příjemnými událostmi) (7).

Smysl pro spravedlnost. Naději na vyhovění budoucí žádosti zvyšuje např. nezasloužený dárek, jímž se obdarovaný cítí být zavázán, a proto povinen vyhovět nabídce manipulátora (25).

Autorita. Člověk je už od dětství vychováván k respektu vůči přirozené autoritě. Jsou to ti, kteří mají určitou úroveň znalostí, moudrosti a síly vyplývající z jejich postavení. Dá se říct, že jsme naučení poslouchat autority, což můžou někteří lehce zneužít, aby nás přesvědčili o své pravdě (7). Výzkumy poukazují na tři symboly autority – titul, oblečení a auto – a že osoby, na která se působilo tímto způsobem, si neuvědomovali jejich vliv na svoje rozhodnutí (31).

Nedostatek. Podle principu nedostatku člověk přisuzuje větší hodnotu takovým příležitostem, které jsou méně dostupné. Tato technika se hodně využívá v marketingu, kdy se oznámí zákazníkovi, že výrobek je jen v omezeném množství, nebo bude v prodeji jenom určitý čas. Existuje teorie, která tvrdí, že lidé reagují na ztrátu svobody tím, že jí chtějí více, a toto neplatí jen pro výrobky a služby, ale i pro „duchovní“ potravu, kterou nám nabízejí různí guru (7). Právě v sektách dochází často k utajování informací, kterých se členům může dostat, až jsou na ně citově připraveni (Vojtíšek 1998). Účinnost zamlčované informace je pak podle této teorie mnohem větší, protože je vnímána jako informace, která je dostupná jen pro vyvolené (31).

1.5.4 Psychická manipulace

Všeobecně pod manipulací rozumíme využívání nevědomosti, nejistot, dobromyslnosti, naivity, strachu, slušnosti či dalších citů a vlastností lidí k uskutečnění vlastních, zpravidla skrytých zájmů a cílů. Ty můžou být nevinné a malicherné, rovněž však může jít o úplné podmanění člověka (7). V souvislosti s působením sekt mluví Hassan (5) o psychické manipulaci jako o myšlenkovém systému, který vede k rozpadu

lidské identity a nahrazuje ji identitou novou. Ve většině případů je tato nová identita něčím, proti čemu by původní lidské já ostře protestovalo, kdyby předem vědělo, oč jde.

Psychickou manipulaci tvoří naplnění čtyř složek, kterými jsou řízené chování, řízené myšlení, řízené emoce a řízené informace:

Řízené chování. Znamená kontrolu individuální fyzické reality. Zahrnuje kontrolu prostředí – místa, kde člověk žije, odívání, stravování, délku spánku. Potřeba ovládat lidské chování je důvodem, proč většina sekt předepisuje svým členům velmi tuhý režim. Každý z členů dostává svůj specifický úkol, který omezuje veškerý volný čas a svobodnou činnost. Chování se často usměrňuje požadavkem, že každý má jednat, jako by jednala skupina. Jakýkoliv projev individualismu se potírá (5).

Řízené myšlení. Zahrnuje důkladnou indoktrinaci (převýchova jedince k přijetí náboženské doktríny) členů, takže si vštípí nauku sekty, osvojí si nový způsob vyjadřování a metody zabráňující svobodnému myšlení, neboť mysl musí zůstat „soustředěná“. V totalitních kultech se ideologie uctívá jako „pravda“ a jako „jediná mapa“ světa. Slouží nejenom k filtraci získaných informací, ale určuje také, co si má člověk o těchto informacích myslet. Obvykle jde o nauku absolutistickou a nesnášenlivou, rozdělující vše na „černé“ nebo „bílé“. Vše, co je dobré, ztělesňuje vůdce a skupina. Vše, co je špatné, náleží do vnějšího světa. Člen kultu nemusí myslet samostatně, ideologie myslí za něj (5).

Řízené emoce. Snaží se ovládnout a zúžit rozsah lidských citů. Vhodným prostředkem je vina a strach, které vedou ke konformitě a poslušnosti. Při této manipulaci je často nutno city přehodnocovat. Např. pocit štěstí, který je žádoucí pro každého z nás. Pro člena sekty znamená štěstí prostě poslouchat příkazy vedoucího, získat hodně členů, vydělat hodně peněz. Štěstí je také pocit sounáležitosti, který sekta zapůjčuje všem, kteří si to zaslouží. Cení se loajalita a oddanost. Není dovoleno mít nebo dávat najevo negativní emoce, pouze vůči cizím lidem. Mnoho sekt ovládá i interpersonální vztahy. Je určováno, koho si kdo má vzít a je kontrolován i vlastní sexuální život. Někdy dochází k potlačování sexuálního citění a nahromaděné frustrace jsou potom ventilovány např. ve zvýšené pracovní činnosti (5).

Řízené informace. Dojde k uzavření přísunu informací, které člověk potřebuje k vytvoření zdravého úsudku. V řadě sekt nemají lidé v podstatě vůbec žádný přístup k obyčejným novinám, časopisům, k televizi nebo k rozhlasu. Skupina je dovede natolik zaměstnat, že pro sebe mají minimum volného času. Pokud se dostanou k nějaké literatuře, je to převážně kultovní propaganda nebo cenzurované texty. Kontrola informací se týká také veškerých vztahů. Není dovoleno kritizovat vůdce či nauku. Je zakázán styk s bývalými členy nebo osobami, které zaujímají kritický postoj. Ti, kdo by mohli poskytnout nejvíce nežádoucích informací, jsou vylučováni. Některé skupiny také kontrolují dopisy a telefonáty svých členů **(5)**.

1.5.5 Závislost

Proces závislosti na sektě se ve všech směrech podobá procesu získávání návyku na droze. Od prvotní fascinace skupinou, naukou nebo vůdcem, přes postupné zvyšování „dávek“ času, který člověk stráví ve skupině, až po sociální izolaci, odchod z rodiny, ze školy nebo zaměstnání, obětování většiny finančních prostředků pro sektu, osvojení si žargonu skupiny **(16)**. Tak jako drogově závislý nedokáže mluvit o ničem jiném než o droze, tak i rozhovory se závislým na sektě se odvíjejí jen od tématu jeho společenství a věcí s tím spojených **(47)**.

Závislost na sektě je považována v určitém smyslu za horší, než závislost na droze, neboť v případě drog si závislý většinou uvědomuje vážnost situace a dává za pravdu okolní společnosti, která s jeho aplikací drog nesouhlasí. Závislý na sektě si naproti tomu žádnou potřebu pomoci nepřipouští a nesouhlas okolí si vykládá jako potvrzení správnosti své cesty **(22)**.

Büchnerová **(4)** srovnává první návštěvu ve skupině s fantastickým „šlehem“, kdy mizí všechny problémy a jedinec si připadá jako v sedmém nebi. Poté už se zabývá jen tím, jak by se rychle dostal k dalšímu „šlehnutí“ a je proto ochoten udělat (nebo snášet) cokoli.

Abgrall **(1)** mluví o dvojím poutu závislosti, objevujícího se u stoupenců. Ideologická závislost je získána prostřednictvím sektářského myšlení, sociální závislost pak prostřednictvím příslušnosti k nové skupině, která přívržence sekty stmeluje

a izoluje od společnosti. Za patologickou lze takovou závislost považovat tehdy, když v jejím důsledku dochází k zásadnímu omezení v různých oblastech života, k psychické deformaci, biologickému poškození jedince či k ohrožení dalších lidí **(20)**.

Je však třeba říci, že sektě nepodléhají její členové vždy bezvýhradně a alespoň v některých případech si zachovávají kritické myšlení, i když ne všichni do stejné míry a také ne stejně ve všech životních situacích **(23)**.

Také je třeba brát v úvahu, že určitá část lidí o závislost velmi stojí a že zakotvení v sektě pro ně nemusí být nejhorším řešením. Bez sekty by pravděpodobně upadli pouze do jiného typu závislosti, např. na drogách **(23)**.

Pokud se člověk rozhodne ze závislosti vyléčit, prochází obdobím, ve kterém se u něj objevují psychické problémy, které závislost způsobuje **(16)**.

1.5.6 Obvyklé potíže spojené s odchodem ze sekty

Po odchodu ze skupiny se mohou u členů objevovat potíže, které přetrvávají různě dlouhou dobu, obvykle v závislosti na tom, jak silně byl tento jedinec ovlivněn, v jaké míře byl izolován a jak dlouho v sektě žil. Tito lidé často potřebují odbornou psychoterapeutickou pomoc **(20)**.

Poruchy emočního prožívání. Objevuje se zklamání z členství ve skupině, pocity lítosti, prázdnoty, stesk po některých členech, obavy a strach z trestu za odchod **(20)**. Tyto pocity smutku, samoty a ztráty jsou připodobňovány ke zkušenosti smrti blízkého člověka **(23)**. Dochází k ztrátě sebecitu, k apatii, k obavám z budoucnosti. Jedinci cítí pocit hanby a viny za to co dělali, jak se nechali zmanipulovat **(20)**. Na druhé straně svět mimo odpadlíkovu bývalou náboženskou společnost mu patrně příliš nerozumí a nedopřává mu stejně intenzivní vědomí příslušnosti a citového uspokojení. Jedinec zažívá pocity vykořenění a pozice „v zemi nikoho“ **(25)**. V tomto období mohou trpět *flešbky*, tj. spontánními, na vůli nezávislými návraty emočních vzpomínek, pocitů, které zažívali v době svého života ve skupině. Tyto vzpomínky posilují jejich pocit bezmocnosti **(20)**.

Poruchy poznávacích procesů. Neschopnost kriticky uvažovat a samostatně se rozhodovat v banálních záležitostech běžného života, jako je např. založení vlastního

účtu, či uzavření pojištění. To, že okolí vnímá tyto úkony jako bezproblémové, zvyšuje odpadlívou úzkost. Jedinec tak prožívá pocity odcizení a dezorientace, protože se vrací do jiného světa, než na který byl doposud zvyklý (20, 25).

Nápadnosti v chování. Ztráta schopnosti reagovat spontánně, přetrvávání návyků, na které byli členové zvyklí ve skupině, potíže v sociálním kontaktu (20).

Potřeba víry. Někteří lidé po opuštění skupiny hledají jinou církev nebo se snaží vytvořit vlastní víru. Pro jiné mohou být naopak přitažlivá společenství, která se sektám podobají svou hierarchickou strukturou a přísným řádem (20).

Zdravotní potíže. Mohou být vyvolané dlouhodobou stresovou situací či tělesným strádáním. Může jít o žaludeční vřed, hypertenzi, poruchy imunity, podvýživu, celkovou vyčerpanost apod. Objevují se i poruchy spánku (20).

1.6 Prevence

Každý člen sekty je přesvědčen, že do ní vstoupil zcela svobodně, ze své vůle, vlastním rozhodnutím, na základě zvážení všech faktů, které racionálně vyhodnotil, naprosto dobrovolně a při plném vědomí. Jakákoliv argumentace o psychické manipulaci a ovládání členů vedením je proto zcela lichá. Prevence je tedy prvořadá a zůstává nejdůležitějším prvkem v řešení problematiky sekt (41). Nejlepší překážkou pro připojení se jedince k sektě jsou silné sociální, rodinné a kulturní vazby (1).

1.6.1 Stát – legislativa

Příslušníkům všech vyznání i zájemcům o jakoukoliv formu náboženského života Česká republika poskytuje náboženskou svobodu. Deklaruje ji Listina základních práv a svobod v článku 15 o svobodě vyznání a v článku 16 o svobodě projevu náboženského přesvědčení. Svoboda náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností v ČR je upravena v zákonu č. 3/2002 Sb. (22).

Tento zákon zavádí dvoustupňovou registraci, která umožňuje novým náboženským společnostem snadnější nabytí právní subjektivity, než tomu bylo do r. 2002. První stupeň registrace, kterým církev získává právní subjektivitu a určité daňové zvýhodnění, je podmíněný prokázáním se církví, že se k ní hlásí aspoň 300

dospělých občanů ČR (předcházející úprava vyžadovala až 10 000 podpisů občanů). Přístup k financování ze strany státu nebo k vyučování náboženství na státních školách, možnost duchovních působit v ozbrojených silách a sborech, možnost zřizovat církevní školy, uzavírat církevní manželství a právo zpovědního tajemství (2. stupeň registrace – zvláštní práva), může církev získat až po splnění dodatečných podmínek, včetně působení alespoň po dobu 10 let. Na získání těchto zvláštních práv musí církev zároveň zveřejňovat každoročně po dobu 10 let výroční zprávu o své činnosti a doložit v žádosti podpisy občanů ČR či cizinců s trvalým pobytem v krajině, kolik jich představuje 1 promile obyvatelstva ČR. V podstatě jde o 10 000 občanů **(28)**.

Zákon 3/2002 Sb. v §5 vymezuje podmínky vzniku a působení náboženských společností (viz. příloha č.5). Účelem těchto podmínek je to, aby se staly „účinným nástrojem pro zabránění registrace náboženských sekt“ **(24)**.

Je třeba dodat, že neregistrované náboženské společnosti mohou realizovat svoje duchovní potřeby bez ohledu na to, jestli byly nebo jsou státem registrované **(28)**. Ke své existenci nemusí být v postavení právnické osoby, nebo mohou být registrovány jako nadace, obecně prospěšné společnosti, spolky či občanská sdružení **(22)**. V databázi Ministerstva vnitra ČR je vedeno cca 45 000 občanských sdružení. Z těchto registrovaných stanovila Policie ČR (dále jen PČR) dle svých poznatků celkem 135 náboženských sekt. Jak ale PČR předpokládá, tento počet je mnohem vyšší. PČR odhaduje, že asi 270 skupin vykazuje znaky sektářské organizace **(9)**.

Stejně tak je třeba si uvědomit, že stát prostřednictvím Ministerstva kultury církve a náboženské společnosti "pouze" registruje, neschvaluje, nedoporučuje. To, že je některá náboženská společnost "uznaná státem", tedy neznamena garanci kvality, jak je často veřejností chápáno **(41)**.

Jaké jsou tedy úkoly státu z hlediska prevence **(41)**.

- odpovědně udělovat registrace náboženským skupinám
- pečlivě zvažovat i podmínky a kritéria registrace
- sledovat praktické dopady současné legislativy pro případné novelizace

- zdůrazňovat veřejnosti, že státní registrace není v žádném případě garancí kvality "nezávadnosti" registrovaných společností - jde o pouhou "úřední" registraci, nikoliv schvalování
- podporovat instituce, které mohou kvalitně a důkladně informovat občany o problematice sekt, informace by měli být v každém případě kdykoliv dostupné
- podporovat zdravé využití volného času mládeže
- svou politikou přispívat především k sociálnímu klidu občanů
- dlouhodobé vytváření základních životních jistot občanů (podpora rodiny, zaměstnanost, apod.)

1.6.2. Odborníci

Existují organizace, které by se měly této problematice věnovat nebo se v ní alespoň orientovat, aby byly schopny spolupracovat se specializovanějšími, které mohou poskytnout další péči. Jsou to především **(41)** :

- pedagogicko psychologické poradny (dále jen PPP), zaměřující se hlavně na práci s mládeží
- linky důvěry, zabezpečující akutní kritické situace, které i v této oblasti mohou nastat
- poradny pro rodinu, věnují se situacím a problémům, které mohou nastat v rodině
- krizová centra, mohou svou činnost zaměřit např. na různé cílové skupiny
- charitativní organizace, které poskytují především konkrétní pomoc lidem
- zdravotnická zařízení, zjištěním a oznámením případné jak fyzické tak psychické újmy v souvislosti s touto problematikou
- školy, obrovské možnosti (např. právě ve spolupráci s PPP či spec. institucemi)
- církve, nabídkou pastoračního poradenství
- specializované instituce na problematiku sekt, které tuto problematiku studují, koordinují činnost odborníků, nabízejí služby veřejnosti, spolupracují s bývalými členy, atd.

V Praze působí *Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů*, která pořádá pravidelné semináře, na nichž veřejnosti představuje osobnosti současné české i světové náboženské scény a umožňuje vést s nimi dialog. Osvětě slouží také přednášková činnost. Společnost poskytuje veřejnosti bezplatnou informační a poradenskou službu a spravuje rozsáhlý archív a knihovnu, která se týká současné náboženské scény. Podobné zaměření, ačkoliv méně rozsáhlou činnost má i *Poradna o náboženských sektách* při Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy (22). Další specializovanou institucí pro tuto problematiku je *Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt (CpoNS) Olomouc*, které kromě poradenské a publikační činnosti realizuje také přednášky pro veřejnost, školy, kluby a pracovníky v pedagogické a sociální oblasti (41).

Hlavním úkolem všech odborníků (psychologů, sociologů, lékařů - zejména psychiatrů, právníků, teologů, kriminalistů, pedagogů, politologů, sociálních pracovníků, atd.) by mělo být vedle studia jejich oboru také jeho aplikace pro tuto oblast a předávání těchto výsledků široké veřejnosti (41).

1.6.3 Média

Největším zprostředkovatelem informací a tím, kdo utváří obecné povědomí o sektách v myslích lidí, jsou média (41).

Díky rádiu, televizi, internetu a vzrůstající gramotnosti jsou informace o jiných kulturách a náboženských společenstvích šířeny rychle a daleko. V důsledku toho mají lidé v moderním světě stále větší povědomí o existenci jiných kultur a náboženství a o jejich učení. Jsou jimi také stále více ovlivňováni a stále více s nimi konfrontováni (10).

Přestože však mají média největší vliv, jejich činnost není vždy pro prevenci v této oblasti přínosem. Stojí sice na prvním místě těch, kdo o sektách informují, ale často ne těch, kdo jsou o sektách objektivně informováni. Některé reportáže či příspěvky v tisku mohou svou neobjektivitou či senzacečtivostí zcela zkreslit obraz diváků či čtenářů o mechanismech, které v sektách fungují, a tím vytvořit přesný opak toho, co by bylo potřebné (41).

Šíření senzacechtivých zpráv může totiž fakticky vyvolat právě to, co předpovídají. Řada hnutí se cítí pronásledována hlídači kultů a tiskem, kteří je neuváženě a unáhleně označují za sektu. Toto pronásledování plodí paranoiu a zahání skupinu ještě více do izolace, utvrzuje ji v přesvědčení o její výjimečnosti a o nutnosti bránit se před „zlým vnějším světem“. A právě tato paranoia může proměnit neortodoxní, ale v podstatě neškodné náboženské hnutí v nebezpečný a potenciálně výbušný kult **(2, 23)**.

Důležitost dnešních masově-komunikačních prostředků si uvědomila také nová náboženská hnutí a to dokonce dříve, než velké církve a tradiční náboženství. Mnoho sekt má svoje časopisy s vysokým nákladem, vydavatelství, vysílající rozhlasové stanice, televizní stanice, internetové stránky a servery **(40)**.

Ve sdělovacích prostředcích přibývají reklamy různých čarodějů, lidí ovlivňujících podvědomí, jasnovidců a jiných léčitelů, kteří nabízejí zázračná uzdravení od všech možných protivenství, kouzel a tragických osudů. Bohužel mnoho osob je přesvědčeno o velké věrohodnosti určitých obsahů jen proto, že se k nim dostávají „přes televizi“ **(48)**.

Prof. Zwoliński ve svém článku Sekty ve světě filmu a televize upozorňuje na taktiky některých sekt, které si vyhledávají ve světě filmu a televize své spojence. Získat pro své myšlenky filmovou hvězdu jim totiž zaručuje účinné ovlivnění obrovské říše diváků a čtenářů jejího hereckého talentu. Jako jeden z mnoha příkladů uvádí herce Toma Cruise a jeho ženu, kteří jsou známí jako věrní vyznavači scientologie **(48)**. Právě mladí lidé v období adolescence se obracejí k populárním osobnostem a často zcela nekriticky přebírají jejich konvence (v oblékání, způsobu mluvy, kulturních zájmech apod.) **(24)**.

Přesto však vznikají i kvalitní TV pořady či články, publikované v seriózních tiskovinách a na trhu je k dostání několik publikací s konkrétními základními informacemi o jednotlivých náboženských skupinách, s nimiž může člověk přijít do styku. Média by měla o sektách informovat věcně, objektivně, průběžně a opakovaně. Média mohou ve spolupráci s odborníky splnit úlohu hlavního podílníka na poli prevence, a to zejména primární **(23, 41)**.

1.6.4 Školy

Děti tráví ve škole jednu čtvrtinu až jednu třetinu denní doby. Škola tedy výrazně ovlivňuje jejich životní styl a způsob rozhodování. Plní funkci nejen vzdělávací, ale i výchovně motivační **(6)**. Školy tedy mají v oblasti prevence velké možnosti (například ve spolupráci s PP, či specializovanými institucemi) **(41)**. Při výběru programů specifické prevence je však dobré zjistit si reference jak o programu, tak o organizaci, která ho nabízí. Za některými líbivými názvy se může skrývat sekta **(32)**.

Hlavním smyslem školy by mělo být naučit mladé lidi, aby přemýšleli samostatně a zkoumali informace a návrhy, které se jim předkládají. Není třeba vyjmenovávat jednotlivé sekty. Stačí hovořit o základních rysech a naučit studenty, aby se dívali s nedůvěrou na každou organizaci, která se bude vyhýbat jejich kritickým otázkám **(5)**.

Bylo by žádoucí, aby informace o možnosti negativního působení některých náboženských skupin patřila k obecnému základu vzdělání a aby byla prezentována na všech vzdělávacích stupních **(23)**. Schopnost rozpoznat nebezpečnou skupinu může člověk rozvinout také tím, že pozná alespoň základy nejvýznamnějších náboženských systémů (křesťanství, judaismus, islám, hinduismus, buddhismus, snad i esoterismus) a naučí se přemýšlet a diskutovat o jejich poselství. Schopnost rozlišovat mezi obsahy přesvědčení jednotlivých náboženských skupin se může stát odrazovým můstkem pro schopnost rozlišovat i v otázce jejich možného přínosu či naopak nebezpečí **(23)**.

Velký prostor k preventivnímu působení mají tedy *vyučující společenskovedních předmětů*, zejména občanské výchovy a základů společenských věd, dále vyučující právní nauky, psychologie, etiky apod. **(45)**. Horáček však upozorňuje na předsudky o víře a církvi, které zastávají někteří pedagogové a vyslovuje obavy z toho, nakolik jsou tito pedagogové schopni ochránit dítě před vlivem sekt **(29)**. Právě bojovně ateistické školní (či rodinné) prostředí, v němž jsou jakákoliv náboženská témata tabuizována, je považováno za rizikový faktor. Vytlačení tohoto tématu totiž zpravidla nezabrání tomu, aby náboženské otázky byly v skrytu a soukromě kladeny, zabrání však

možnosti odpovídat na ně svobodně, s rozvahou a s dostatečným množstvím informací (23).

Výchovný poradce – v jeho náplni práce je také mimo jiné pomoc v krizových situacích apod. jak žákům, tak i jejich rodičům. Zároveň konzultuje jednotlivé případy i s ostatními vyučujícími, s vedením školy nebo s pracovníky PPP (45).

Školní metodik prevence – hlavní náplní je metodické vedení učitelů a třídních kolektivů v oblasti prevence sociálně patologických jevů. Zároveň konzultuje jednotlivé případy s ostatními vyučujícími, s vedením školy nebo s pracovníky PPP. Dále zodpovídá za realizaci tohoto programu, např. v podobě preventivních přednášek a besed (42).

Schránka důvěry – jedná se o formu pomoci těm, kteří buď chtějí zůstat v anonymitě nebo se ostýchají svěřit se s problémem přímo. Je v kompetenci výchovného poradce a školního metodika prevence (45).

Prevence na školách by měla probíhat podle minimálních preventivních programů, směřujících k ochraně mládeže před sociálně patologickými jevy. Tyto programy vycházejí z metodického pokynu Ministerstva školství, tělovýchovy a mládeže (dále jen MŠTM), který do jedné z oblastí prevence zahrnuje také prevenci proti závislosti na politickém a náboženském extremismu (42).

V rámci prevence by měl být preferován pozitivní přístup vycházející z poznání, že spíše než poskytovat informace o nežádoucích jevech je lepší vytvářet podmínky pro využití volného času, spolupodílet se na vzájemně přínosné nestresující komunikaci a upřednostňovat aktivity, které přinášejí pozitivní prožitky. Důraz by měl být kladen na posilování zdravého sebevědomí, samostatné rozhodování a řešení problémů, rozvoj zdravého životního stylu (42).

1.6.5 Rodina, přátelé

Ze všeho nejvíce je člověk ovlivňován lidmi, kteří jsou mu nejbližší, tedy rodinou a blízkými přáteli. Dobré mezilidské vztahy na této úrovni jsou tou nejlepší prevencí proti všem nežádoucím jevům. Mají velký vliv na prevenci primární

i sekundární, a přímo klíčový význam v prevenci terciární. Několik hlavních zásad prevence ze strany nejbližších **(41)**:

- získat důvěru člověka a umět mu naslouchat
- dokázat s ním otevřeně hovořit o problémech a jeho potřebách
- předcházet nudě vytvářením vhodných aktivit
- být člověku vzorem pozitivním přístupem k životu (myšlením, chováním apod.)
- chránit člověka před nevhodnou společností, ale nesvazovat ho
- chránit a posilovat jeho sebevědomí
- nezanedbávat někoho na úkor druhého
- podporovat zdravé kritické myšlení

Čím více rodina neplní svoji funkci, tím je větší riziko vstupu některého jejího člena do sekty. Mnoho lidí, kteří se během života stali členy sekt, pochází z disfunkčních rodin **(41)**.

Ovšem také přehnaná hyperprotektivita může být na škodu. Mladý člověk touží, aby ho rodiče brali jako dospělého. Pokud se k němu stále chovají jako k dítěti, může být sekta místem, kde se mladý člověk emancipuje, osvobodí od hyperprotektivní rodiny a postaví se na vlastní nohy **(30)**. Odchod do sekty se tak stává demonstrací svobody a nezávislosti na rodičích. Podobný vzdor se může objevit v rodinách, v nichž jsou mladí lidé zatěžováni představami rodičů o jejich budoucnosti **(23)**.

Úkolem rodiny je také zbavit dítě jisté naivity a přehnané důvěřivosti k těm, kdo dokáží důvěryhodně působit. Někdy je v rodině vytvářen pohádkově černobílý obraz skutečnosti, který pak dětem i v dospělém věku zabraňuje vidět realitu v její složitosti a postřehnout, že i dobré motivy nemusejí vždy vést k dobrému cíli. Nedostatek kritičnosti a zdravé skepse se pak může projevit v naprostém odevzdání se prvnímu ideálu nebo prvnímu důvěryhodnému náboráři **(23)**.

Také tam, kde rodina nebo přátelé chybí nebo je s nimi přerušen kontakt, je větší pravděpodobnost vstupu do sekty. Pokud některý člen rodiny či přítel přijde do kontaktu se sektou, je role příbuzných a přátel ještě důležitější právě pro možnost jeho návratu **(41)**.

Paradoxem v některých současných rodinách se stává, že rodič, který žije s dítětem v jedné domácnosti, má o svém potomkovi většinou minimální informace **(47)**. V případě mladých lidí však lze pozorovat některé významné změny v jejich chování, které mohou příbuzné upozornit na vznikající, nebo již existující problém **(36)**:

- používání jiného slovníku, který doposud nepoužíval a mnohdy některým výrazům ani nerozumí
- často probírá velmi vážná životní a duchovní témata
- mění se způsob oblékání – barvy, styl, vkus, účes
- výrazná změna stravovacích návyků, co měl rád odmítá
- ztráta všech dosavadních zájmů a jejich odmítání
- zavrnutí dosavadních kamarádů a navazování úplně nových vztahů
- uzavírání se před vnějším světem, stává se z něj samotář
- radikálně se mění výzdoba pokoje, objevují se obrazy jednoho člověka, výzdoba symboly, vytvoří si místo pro meditaci, rituály
- poslouchá jiný styl hudby – dosavadní hudbu zavrhne
- četba knih které se vážou k nové filozofii či víře – odmítání jiné literatury
- odmítá nebo odsuzuje TV, rozhlas, kulturu, která ho doteď zajímala
- odchází z domu pravidelně na setkání, o kterých pořád mluví – stanou se jeho hlavním tématem, nebo naopak vůbec o nich nemluví a tváří se tajemně

1.6.6 Úloha jednotlivce

V prevenci má nejdůležitější místo člověk sám, jeho prožívání svobody a plného lidství. Svoboda znamená především přijetí vlastní odpovědnosti za sebe, za svá rozhodnutí, postoje, názory, činy. Významné prvky prevence u jednotlivce jsou **(41)**:

Uvědomit si, že při vstupu do sekt nerozhoduje vzdělání nebo intelekt, ale především psychosociální situace člověka.

Žít tak, aby on sám, ani nikdo z jeho blízkých nabídku sekt nepotřeboval:

- žít bohatý, smysluplný život
- udržovat dobré vztahy s partnerem, rodinou, přáteli, atp.
- mít důvěru a porozumění k nejbližším, chovat se k ostatním ohleduplně

- mít za kým jít, promluvit si o svých starostech, otázkách a pomoci je řešit i druhým
- mít sestaven žebříček svých hodnot, zásady podle kterých člověk žije

Snažit se být informován:

- vědět, co jsou to sekty a destruktivní kulty, umět je rozpoznat
- znát metody jejich náboru a vyhýbat se jim (nezapomínat na možnost oslovení někým blízkým)

Pokud už je člověk v kontaktu s nějakou náboženskou sektou:

- uvědomit si, že nikdo není proti psychologickým technikám imunní, uvědomit si vlastní zranitelnost (pomůže udržet obranné mechanismy a kritické myšlení)
- uvědomit si, že se člověk dostává do kontaktu se školenými a zkušenými lidmi ve verbální i neverbální komunikaci

2. Cíl práce a hypotézy

Cílem práce je zjistit, odkud čerpá mládež informace o alternativních náboženských směrech a zda jsou její názory a postoje k těmto skupinám nějak ovlivněny náboženskou tradicí daného regionu. Dále pak také zmapování působnosti jednotlivých náboženských skupin, které se vyskytují v bezprostřední blízkosti studentů z Českých Budějovic a ze Zlína a to, zda mladí lidé vnímají možná nebezpečí alternativních náboženských směrů.

Byly stanoveny následující dílčí cíle a hypotézy:

Cíl 1: Zjistit, kde se mladí lidé nejvíce setkávají s informacemi o alternativních náboženských směrech.

H1: Mladí lidé se s informacemi o alternativních náboženských směrech setkávají více v běžném životě, než ve školním prostředí.

Cíl 2: Zjistit, jak mladí lidé hodnotí školní prevenci, týkající se nových náboženských směrů.

H2: Mladí lidé vnímají školní prevenci, týkající se nových náboženských směrů, jako nevyhovující.

Cíl 3: Porovnat názory mládeže na alternativní náboženské směry v Českých Budějovicích a ve Zlíně.

H3: V Českých Budějovicích jsou alternativní náboženské směry vnímány mládeží pozitivněji než ve Zlíně.

3. Metodika práce

3.1 Metoda výzkumu

3.1.1 Předvýzkum

Před samotným sběrem dat byl realizován předvýzkum. Jeho cílem byla snaha seznámit se s prostředím, v němž bude probíhat hlavní šetření a zjistit, zda pro hypotézy existuje empirický podklad. V neposlední řadě měl předvýzkum ověřit, zda respondenti rozumí všem pojmům a zda je pro ně tato problematika zajímavá, což bylo důležité pro ochotu vyplnit následné dotazníky.

Předvýzkum byl realizován technikou polostandardizovaného rozhovoru prostřednictvím počítačového interview. Zúčastnilo se ho celkem 46 respondentů ve věku 18-19 let (23 z Českých Budějovic a 23 ze Zlína). Respondenti v něm vyjadřovali svůj názor na alternativní náboženské směry, popisovali osobní zkušenosti, které s těmito náboženskými skupinami mají a jejich zájem/nezájem o bližší seznámení s touto problematikou.

Provedený předvýzkum byl velice přínosný a stal se vodítkem pro volbu otázek do dotazníku a pro sestavování konečného výčtu odpovědí, zejména v uzavřených otázkách. Na základě připomínek, které vzešly z předvýzkumu, pak byly dotazníky upraveny do konečné podoby.

Zároveň předvýzkum poskytl bližší specifikaci a charakteristiku zkoumané cílové populace a předem nastínil míru poznatků o této problematice, kterou si středoškolsí studenti odnášejí ze školních lavic (viz. příloha č.6).

3.1.2 Dotazník

Pro hlavní výzkum byla zvolena kvantitativní metoda dotazování, technika anonymního dotazníku (viz. příloha č.7). Jednalo se o standardizovaný soubor předem připravených otázek, který byl respondentům předložen na tištěném formuláři. Respondenti v něm označovali ty odpovědi, které byly identické s jejich názorem či znalostmi. Otázky sledovaly stanovený cíl výzkumu a byly položeny tak, aby umožnily získání informací pro ověření stanovených hypotéz.

Dotazníky byly prostřednictvím pedagogů rozdány studentům vybraných 12 středních škol v Českých Budějovicích a ve Zlíně. Obsahovaly 19 otázek, z toho 10 uzavřených, 7 polouzavřených a 2 identifikační.

Dotazníkové šetření bylo prováděno v předem domluveném termínu s ředitelem školy. Respondenti byli poučeni o anonymitě. Sběr dat proběhl během dubna 2008.

Z celkem 360 rozdaných dotazníků se jich zpět vrátilo řádně vyplněných 281 (78%). Respondenti vykazovali vyšší zastoupení žen (64 %) než mužů (36%). Protože však poloviční zastoupení žen a mužů nebylo pro hypotézy směrodatné, nebyly dotazníky redukovány. Pouze u 3. hypotézy bylo potřeba zachovat poměr zastoupení žen a mužů v jednotlivých městech, proto muselo být 23 náhodně vybraných vyplněných dotazníků vyřazeno z výzkumu, aby se stavy vyrovnaly (viz. tabulka č.1). Z celkem 281 řádně vyplněných dotazníků jich bylo do výsledků zařazeno 258.

Data byla zpracována v programu Microsoft Excel a získané grafy byly použity ve výsledcích.

3.1.3 Komparativní analýza

Pro porovnání výsledků získaných z dotazníkového šetření byla zvolena metoda komparativní analýzy, jejímž cílem bylo porovnat rozdíly v postojích a názorech respondentů z Českých Budějovic a ze Zlína vůči zkoumané problematice.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný vzorek tvořilo 258 studentů posledních ročníků vybraných středních škol. Z toho bylo 92 mužů, tedy 35,7% respondentů a 166 žen, tedy 64,3% respondentů ve věku 18-19 let.

Výzkum byl prováděn na celkem 12 středních školách, z toho 6 škol bylo z Českých Budějovic a 6 škol ze Zlína.

4. Výsledky

Tabulka č.1 Rozdělení respondentů dle pohlaví a typu střední školy (v absolutních číslech).

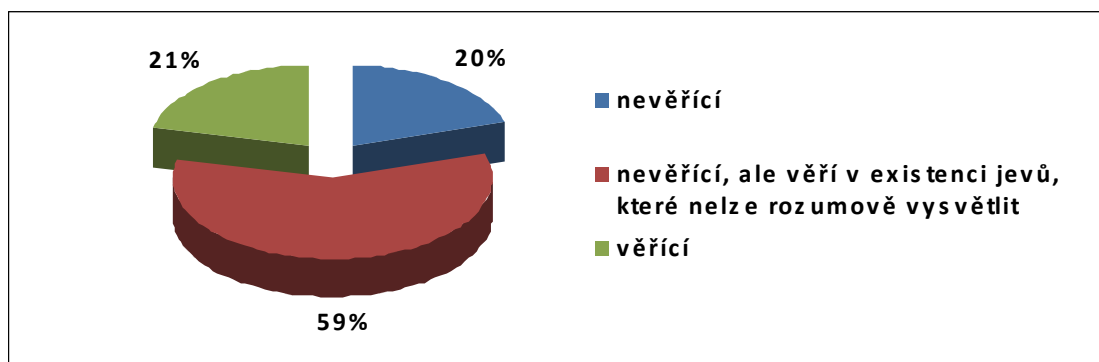
STŘEDNÍ ŠKOLA	ČESKÉ BUDĚJOVICE			ZLÍN		
	počet škol	ženy	muži	počet škol	ženy	muži
Gymnázium	2	27	16	2	29	14
Obchodní akademie	1	26	4	1	23	1
Střední zdrav. škola	1	21	3	1	16	1
Střední odborná škola	1	8	10	1	5	19
Střední průmyslová škola	1	1	13	1	10	11
CELKEM	6	83	46	6	83	46

Zdroj: Vlastní výzkum.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 258 studentů ze 12 středních škol. Jednalo se o 92 mužů (36%) a 166 žen (64%) ve věku 18 – 19 let. Jednotlivě z každého města pak 83 žen a 46 mužů. Pohlaví respondentů a jednotlivé typy středních škol byly v obou městech zastoupeny ve stejném poměru.

Pozn. Pro snadnější přehled jsou ve výsledcích používány zkratky ČB pro České Budějovice a ZL pro Zlín.

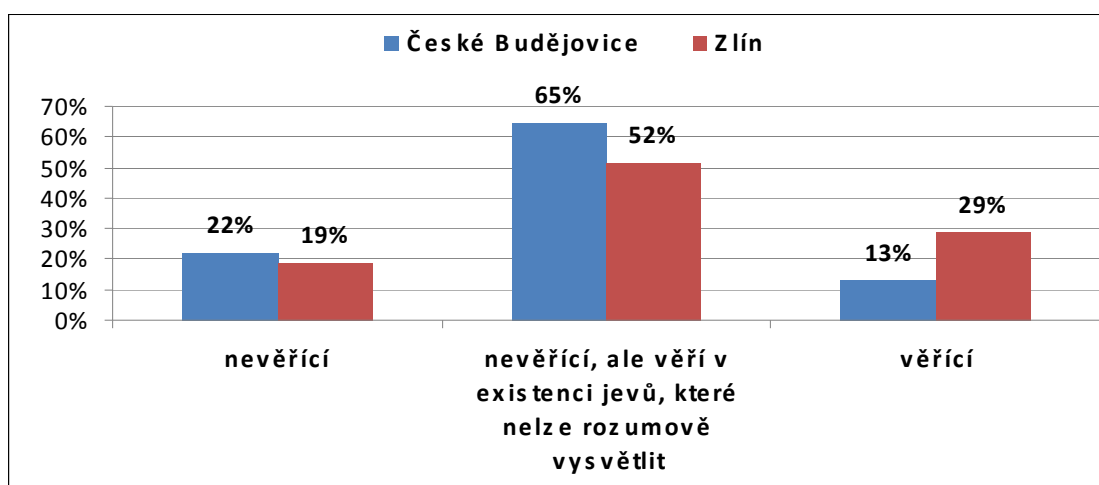
Graf č.1 Duchovní orientace respondentů (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku se za nevěřící považuje 20% (52) studentů, za nevěřící, ale věří v existenci nevysvětlitelných jevů 59% (151) studentů a za věřící 21% (55) studentů.

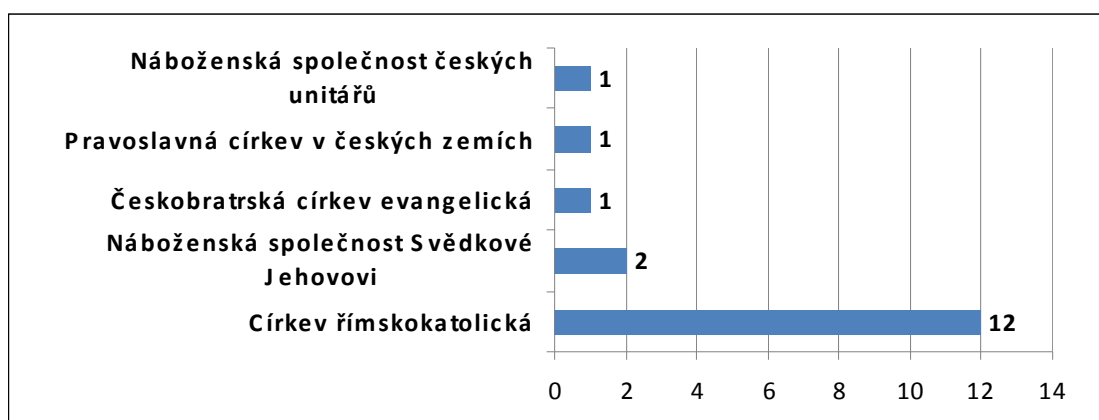
Graf č.2 Duchovní orientace respondentů v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Největší rozdíly v duchovní orientaci jsou patrné v kategorii věřících, za které se označilo 2,2x více studentů ZL než studentů ČB a v kategorii nevěřících, ale věřících v existenci nevysvětlitelných jevů, kam se zařadilo o 13% (17) studentů ČB více, než studentů ZL.

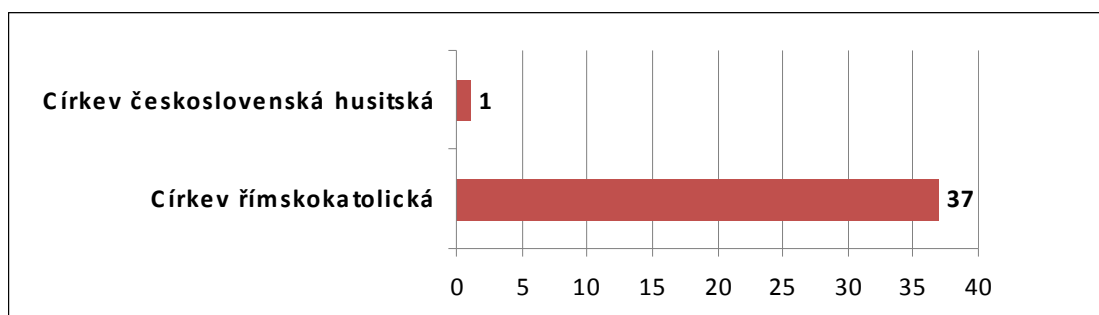
Graf č.3 Jednotlivá vyznání, ke kterým se hlásí věřící respondenti z Českých Budějovic (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Mezi věřícími studenty ČB se objevilo 5 různých druhů vyznání s majoritním zastoupením Církve římskokatolické.

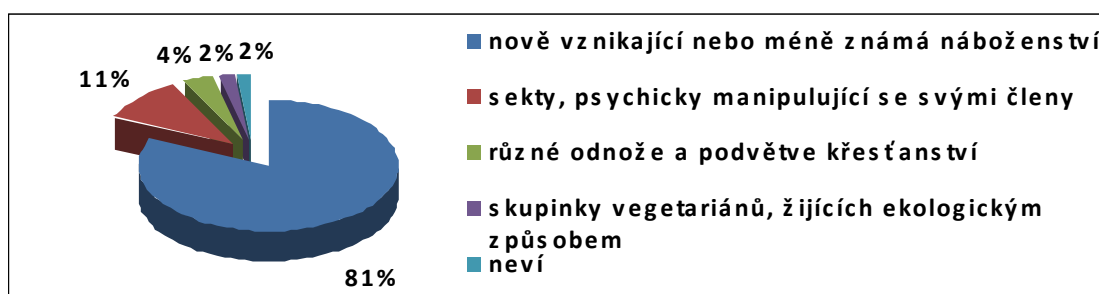
Graf č.4 Jednotlivá vyznání, ke kterým se hlásí věřící respondenti ze Zlína (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Mezi věřícími studenty ZL se objevily 2 různé druhy vyznání s majoritním zastoupením Církve římskokatolické.

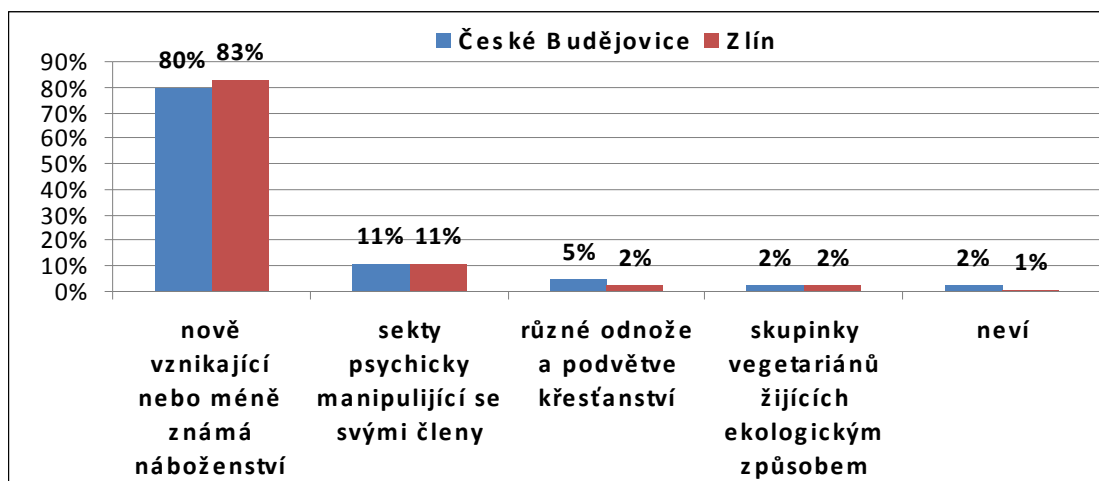
Graf č.5 Představy respondentů o charakteristice pojmu alternativní náboženský směr (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku považuje 81% (211) studentů alternativní náboženské směry za „nově vznikající nebo méně známá náboženství, která u nás nejsou vnímána jako tradiční a která mohou, ale nemusejí mít znaky sekty. 2% (4) studentů nevědělo, co si pod pojmem alternativní náboženský směr představit.

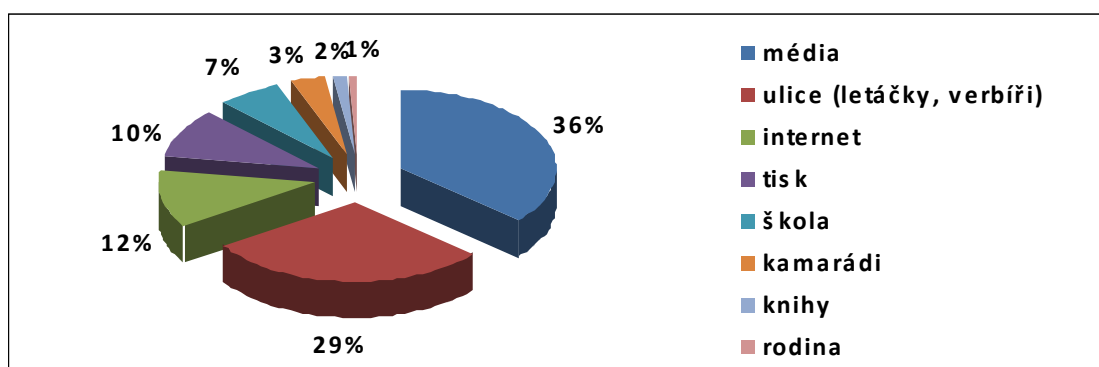
Graf č.6 Představy respondentů o charakteristice pojmu alternativní náboženský směr v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. 80% (103) studentů ČB a 83% (108) studentů ZL považuje alternativní náboženské směry za nově vznikající nebo méně známá náboženství, která u nás nejsou vnímána jako tradiční a která mohou, ale nemusejí mít znaky sekty.

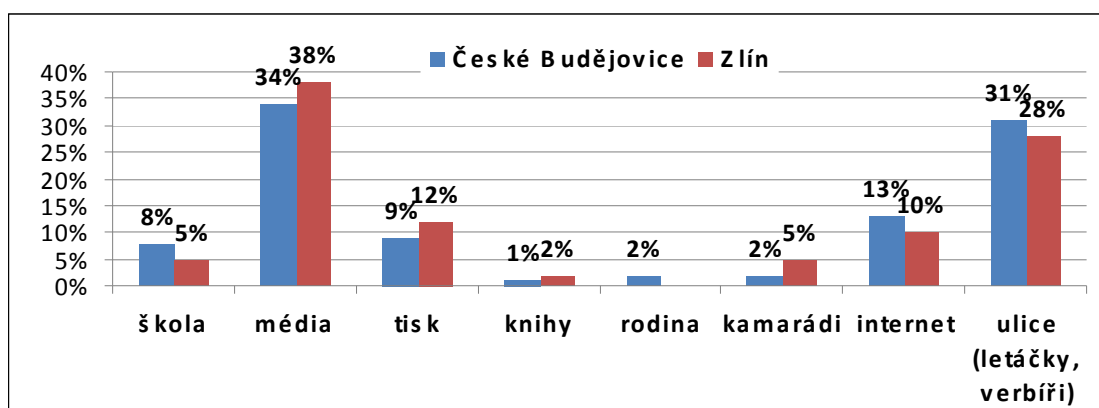
Graf č.7 Místo, kde se respondenti nejvíce setkávají s informacemi o sektách a nových náboženských hnutích (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku se nejvíce studentů, 36% (95), setkává s informacemi o sektách a nových náboženských hnutích v médiích. Další výraznou skupinu tvořily informace z ulice v podobě letáčků, verbířů a pozvánek, do které se zařadilo 29% (76) studentů. Nejméně se studenti setkávají s těmito informacemi v rodině.

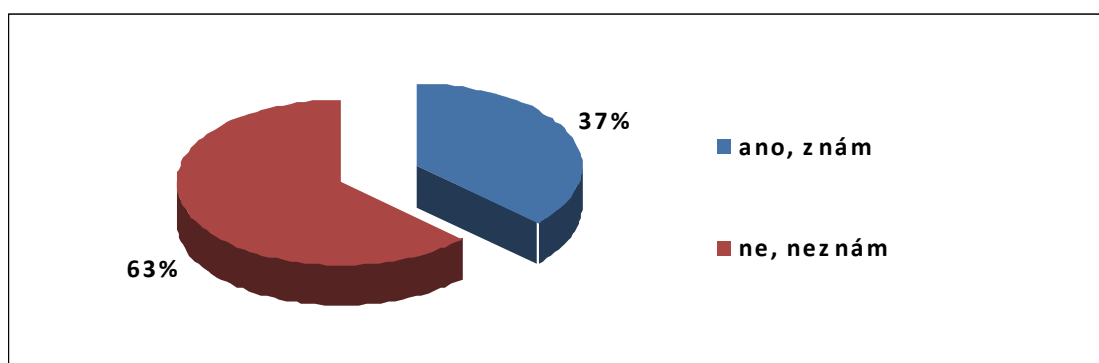
Graf č.8 Místo, kde se respondenti nejvíce setkávají s informacemi o sektách a nových náboženských hnutích, v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Studenti ČB uvedli o jednu kategorii zdrojů informací více, než studenti ZL. Jednalo se o rodinu.

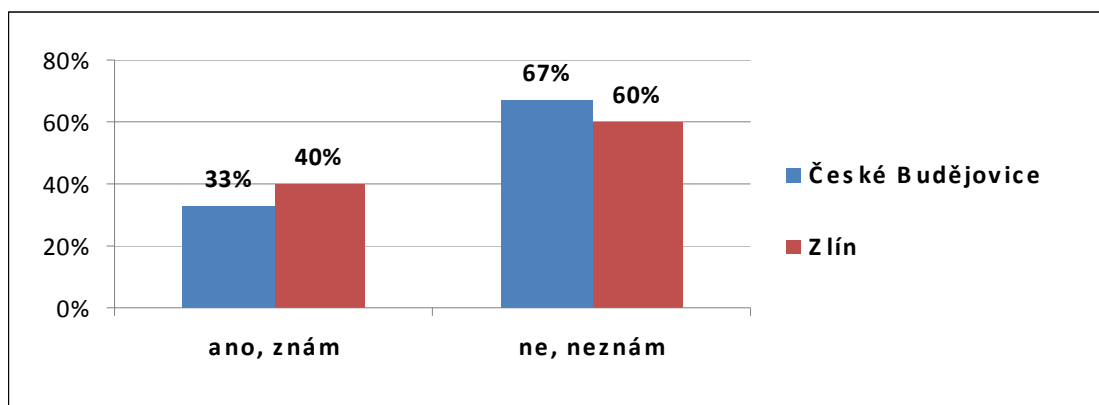
Graf č.9 Množství respondentů, kteří znají někoho ze svého okolí, kdo přichází do styku se sektou nebo některým náboženským hnutím (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku uvedlo 37% (95) studentů, že znají někoho ze svého okolí, kdo přichází do styku se sektou, nebo některým náboženským hnutím. Zbýlých 63% (163) studentů žádnou takovou osobu nezná.

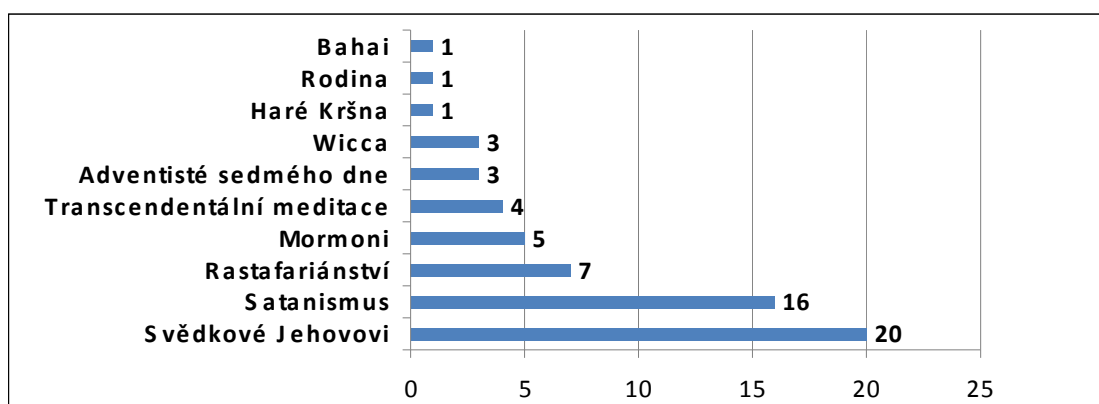
Graf č.10 Množství respondentů, kteří znají někoho ze svého okolí, kdo přichází do styku se sektou nebo některým náboženským hnutím, v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Osobu, která přichází do styku se sektou, nebo některým náboženským hnutím, zná o 7% (9) studentů ZL více než studentů ČB.

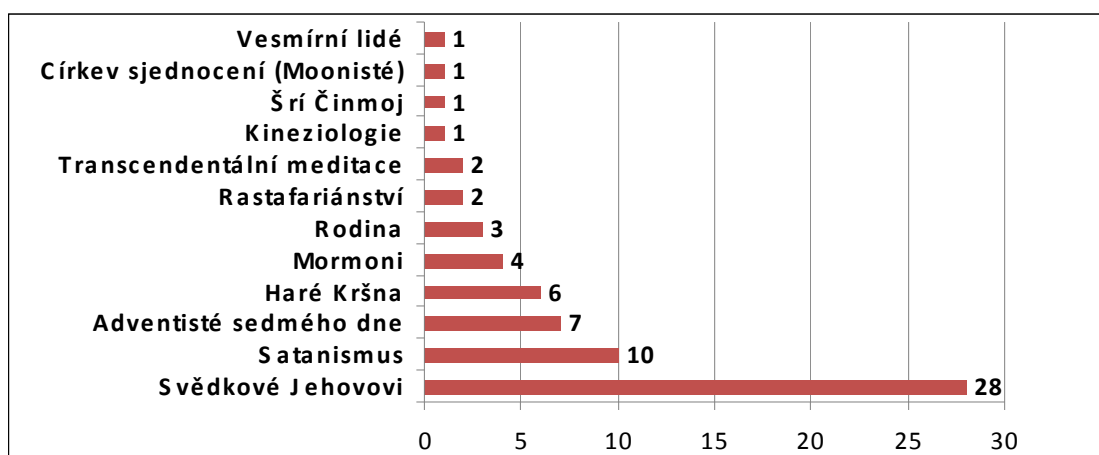
Graf č.11 Jednotlivé náboženské skupiny, se kterými přicházejí osoby z okolí studentů ČB do styku (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Studenti ČB znají ze svého okolí 61 osob, které přicházejí do styku s celkem 10ti různými náboženskými skupinami, z nichž nejčastěji uváděnými byli Svědkové Jehovovi (20), Satanismus (16), Rastafariánství (7) a Mormoni (5).

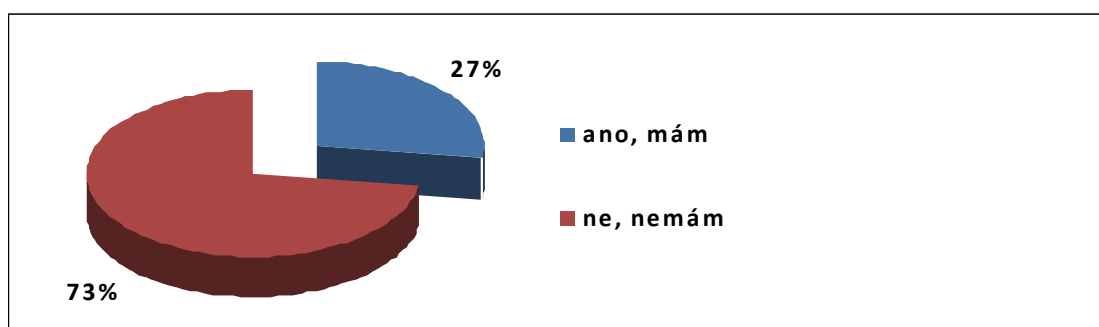
Graf č.12 Jednotlivé náboženské skupiny, se kterými přicházejí osoby z okolí studentů ZL do styku (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Studenti ZL znají ze svého okolí 66 osob, které přicházejí do styku s celkem 12ti různými náboženskými skupinami, z nichž nejčastěji uváděnými byli Svědkové Jehovovi (28), Satanismus (10), Adventisté sedmého dne (7) a Haré Kršna (6).

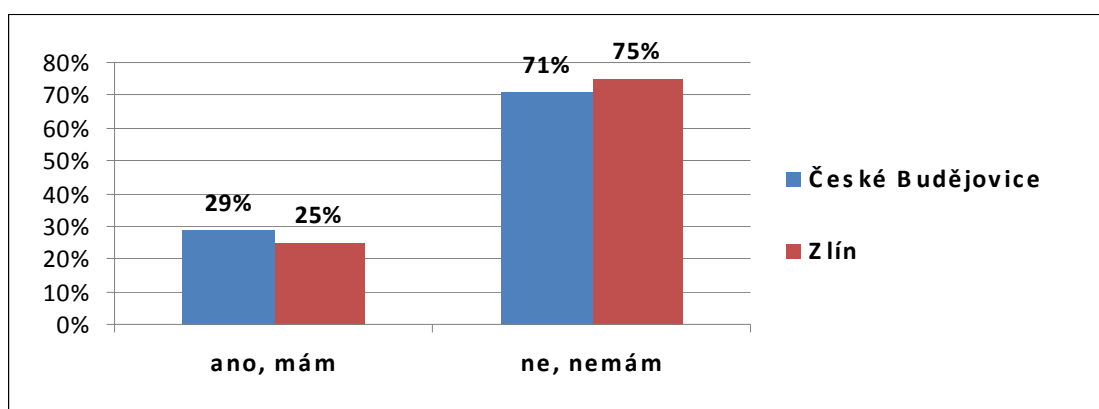
Graf č.13 Množství respondentů, kteří mají nějakou osobní zkušenost se sektou nebo některým náboženským hnutím (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku má nějakou osobní zkušenost se sektou nebo některým náboženským hnutím 27% (70) studentů. Zbýlých 74% (188) studentů žádnou takovou zkušenost nemá.

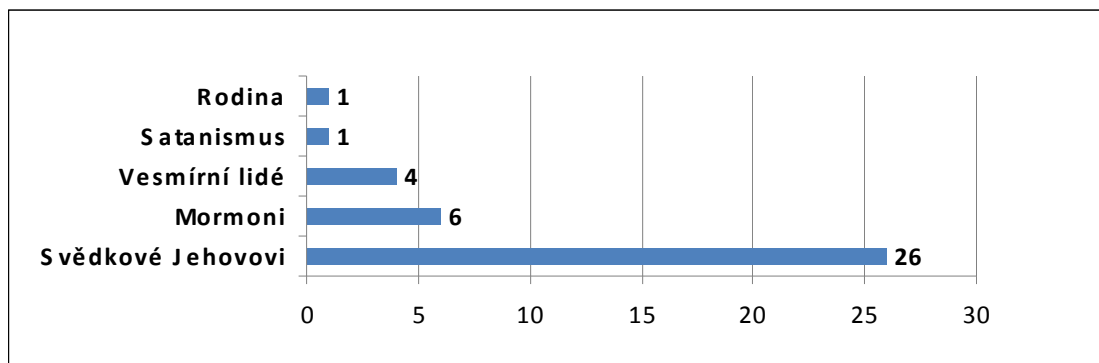
Graf č.14 Množství respondentů, kteří mají nějakou osobní zkušenost se sektou nebo některým náboženským hnutím, v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Osobní zkušenost se sektou, nebo některým náboženským hnutím má o 4% (6) studentů ČB více, než studentů ZL.

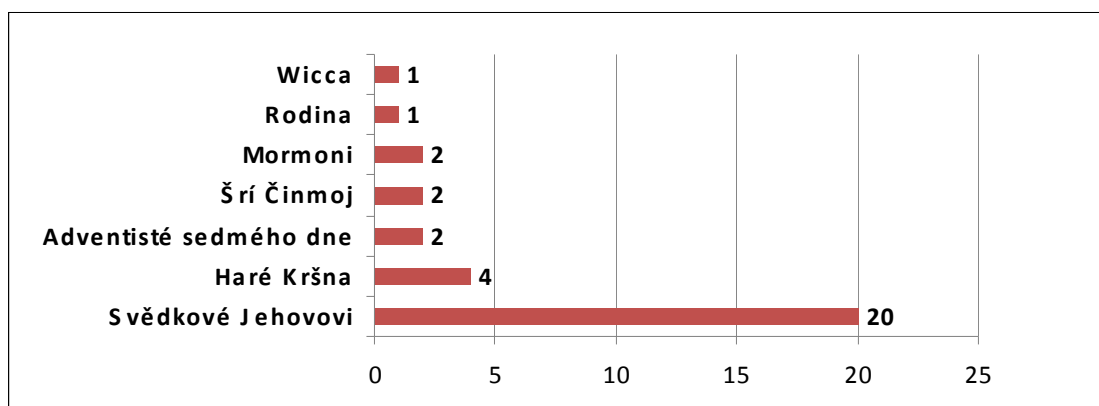
Graf č.15 Jednotlivé náboženské skupiny, se kterými mají studenti ČB nějakou osobní zkušenost (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Studenti ČB mají osobní zkušenost s celkem 5 různými náboženskými skupinami, z nichž nejčastěji uváděnými byli Svědkové Jehovovi (26) a Mormoni (6).

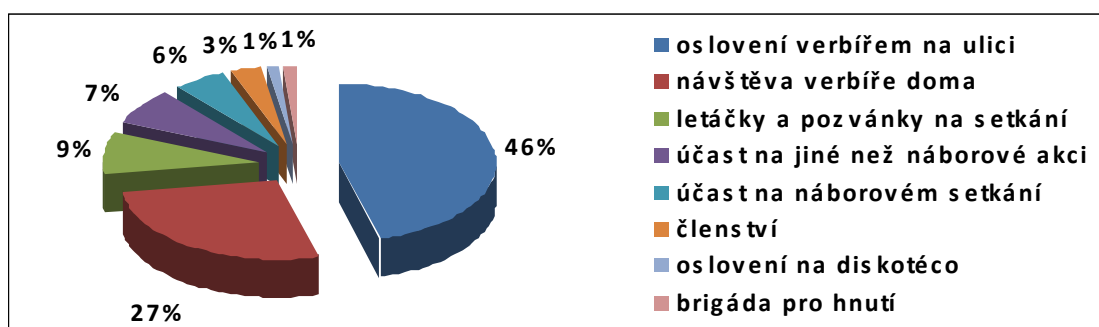
Graf č.16 Jednotlivé náboženské skupiny, se kterými mají studenti ZL nějakou osobní zkušenost (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Studenti ZL mají osobní zkušenost s celkem 7 různými náboženskými skupinami, z nichž nejčastěji uváděnými byli Svědkové Jehovovi (20) a Haré Kršna (4).

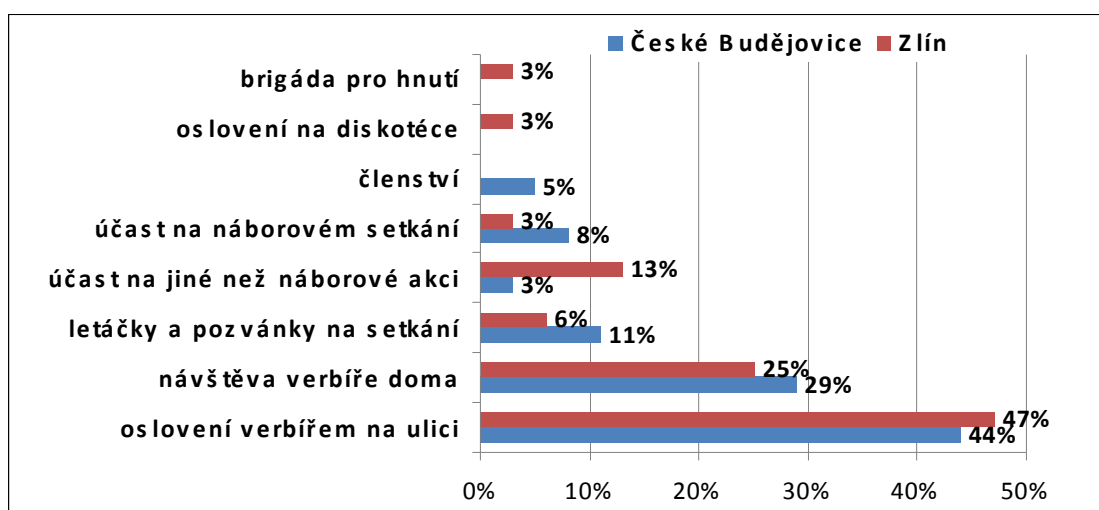
Graf č.17 Typy osobních zkušeností, které mají respondenti se sektou nebo některým náboženským hnutím (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Nejčastěji uváděnou osobní zkušeností bylo oslovení verbířem na ulici, kterou uvedlo 46% (32) studentů. Následovala návštěva verbíře doma 27% (19), letáčky a pozvánky na setkání 9% (6) a účast na jiné než náborové akci 7% (5).

Graf č.18 Typy osobních zkušeností, které mají respondenti se sektou nebo některým náboženským hnutím v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Osobní zkušenost v podobě členství v některé z náboženských skupin uvedlo 5% (2) studenti ČB (oba Svědkové Jehovovi). Studenti ZL se oproti studentům ČB setkali s oslovením verbířem na diskotéce (Rodina) a s brigádou pro hnutí (Šrí Činmoj).

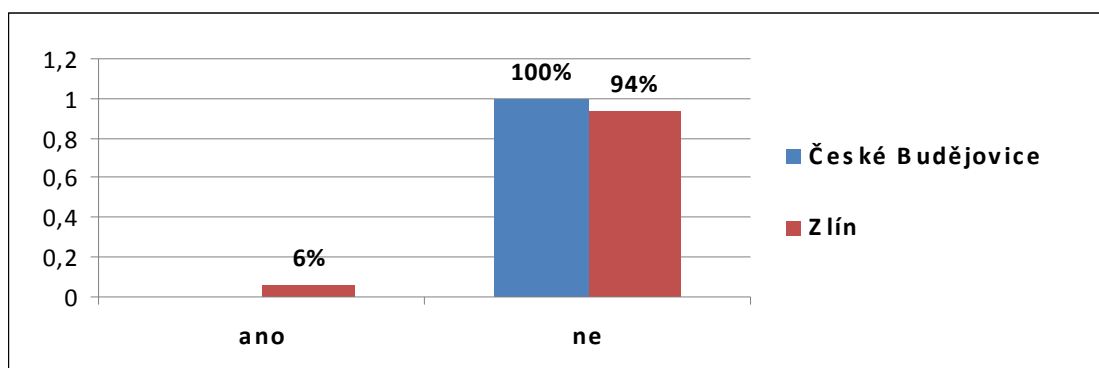
Graf č.19 Množství studentů, u nichž na škole jsou pořádány preventivní aktivity upozorňující na problematiku sekt a nových náboženských hnutí (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku uvedly 3% (8) studentů, že jsou u nich na škole pořádány preventivní aktivity v oblasti sekt a nových náboženských hnutí.

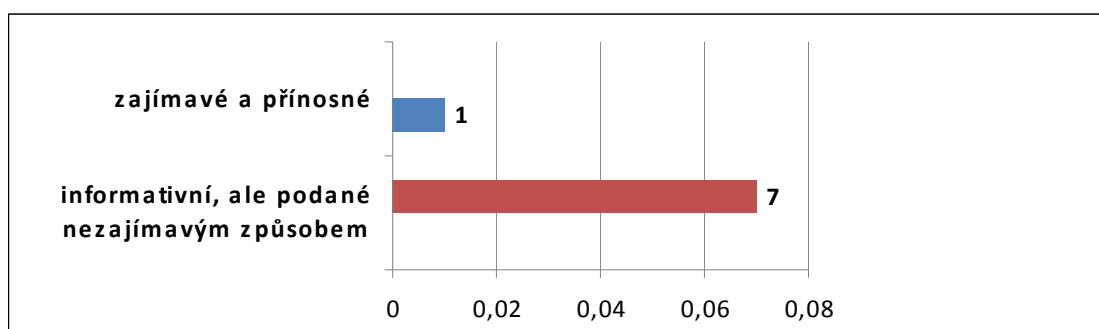
Graf č.20 Množství studentů z jednotlivých měst, na jejichž škole jsou pořádány preventivní aktivity, upozorňující na problematiku sekt a nových náboženských hnutí (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Studenti, kteří uvedli, že jsou u nich na škole pořádány preventivní aktivity v oblasti sekt a nových náboženských hnutí, pocházejí všichni ze 3 různých zlínských škol (2 gymnázia a 1 střední zdravotnická škola). Studenti ČB se s preventivními aktivitami na škole nesetkali.

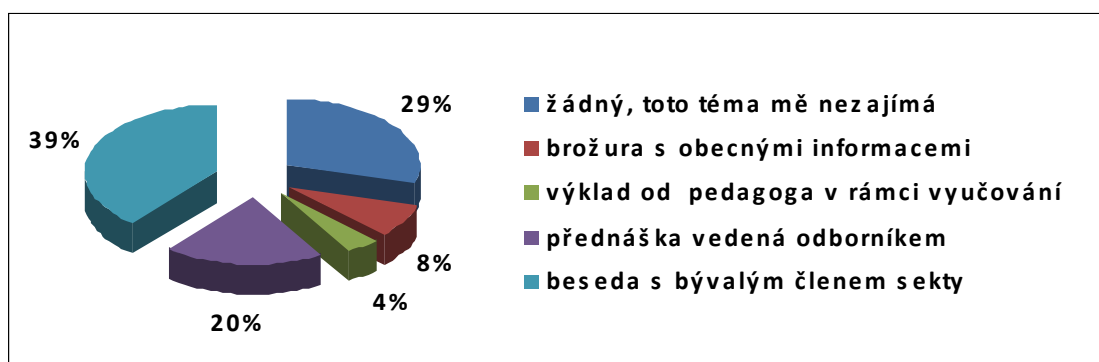
Graf č.21 Jak hodnotí studenti školní preventivní aktivity, upozorňující na problematiku sekt a nových náboženských hnutí (v absolutních číslech).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Školní preventivní aktivity, upozorňující na problematiku sekt a nových náboženských hnutí, považuje většina studentů, která se s nimi setkala, za informativní, ale podané nezajímavým způsobem.

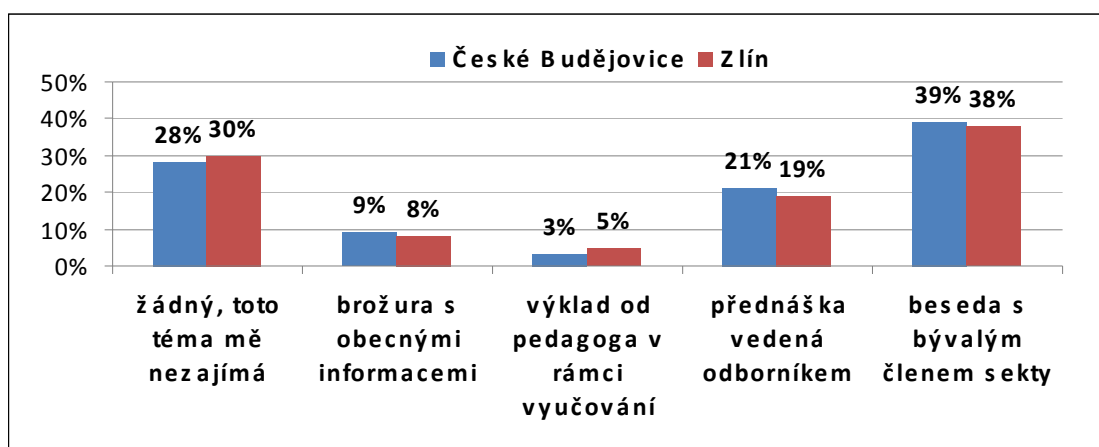
Graf č.22 Způsoby poskytování informací o problematice sekt a nových náboženských hnutí, které by studenty na škole nejvíce lákaly (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku by nejvíce studentů 39% (100) lákala beseda s bývalým členem sekty. Nejméně studentů 4% (11) by volilo nezaujatý výklad od jejich pedagoga v rámci vyučování.

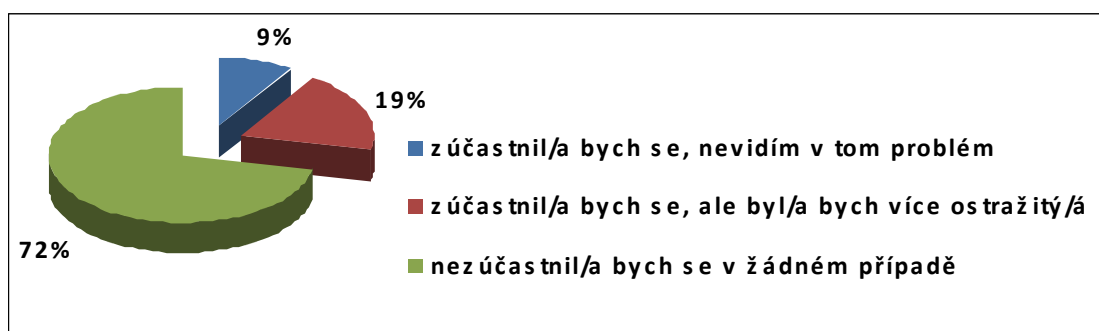
Graf č.23 Způsoby poskytování informací o problematice sekt a nových náboženských hnutí, které by studenty na škole nejvíce lákaly, v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých městech se nijak výrazně nelišily. Nejvíce by studenty lákala beseda s bývalým členem sekty, kterou zvolilo 39% (51) studentů ČB a 38% (49) studentů ZL.

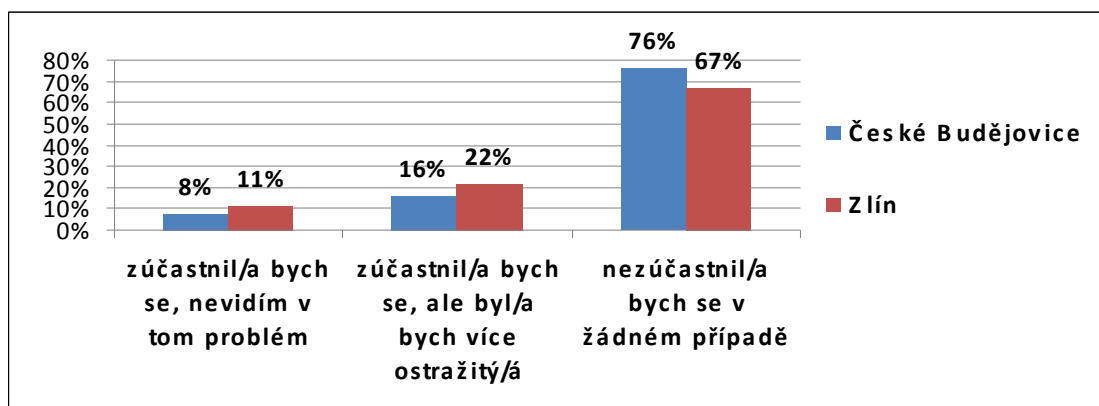
Graf č.24 Míra nedůvěry respondentů vůči zajímavé akci (výlet, přednáška na zajímavé téma, koncert, sportovní akce apod.), pořádané sektou nebo jim neznámým náboženským hnutím (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku by se většina studentů 72% (185) takové akce nezúčastnila. 19% (49) studentů by se zúčastnilo, ale byli by během akce více ostražitější a 9% (24) studentů nevidí v účasti na takové akci žádný problém.

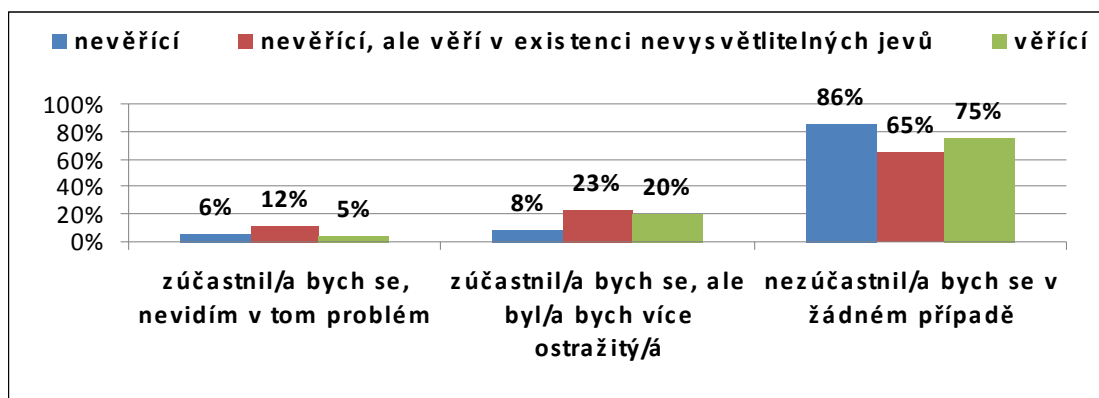
Graf č.25 Míra nedůvěry respondentů vůči zajímavé akci (výlet, přednáška na zajímavé téma, koncert, sportovní akce apod.), pořádané sektou nebo jim neznámým náboženským hnutím, v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Účast na takové akci by odmítlo o 9% (11) studentů ČB více, než studentů ZL.

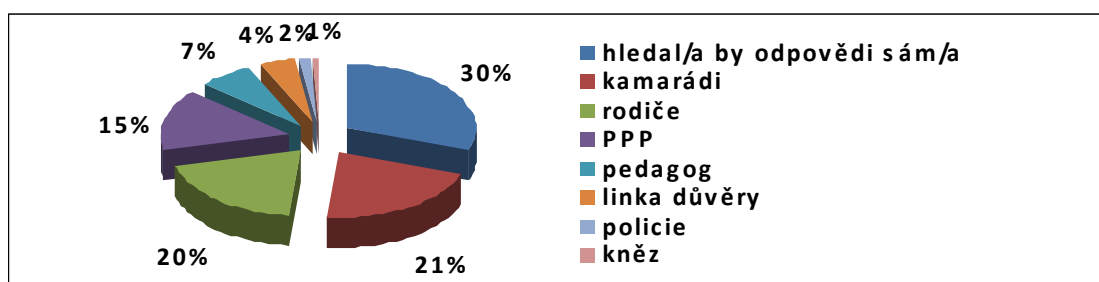
Graf č.26 Míra nedůvěry respondentů vůči zajímavé akci (výlet, přednáška na zajímavé téma, koncert, sportovní akce apod.), pořádané sektou nebo jim neznámým náboženským hnutím, v závislosti na duchovní orientaci (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Největší rozdíly v odpovědích byly zaznamenány mezi skupinami nevěřících a nevěřících, ale věřících v existenci nevysvětlitelných jevů. Tyto rozdíly jsou patrné zejména u odpovědí „zúčastnil/a bych se, ale byl/a bych více ostražitý/á“ a „nezúčastnil/a bych se v žádném případě“.

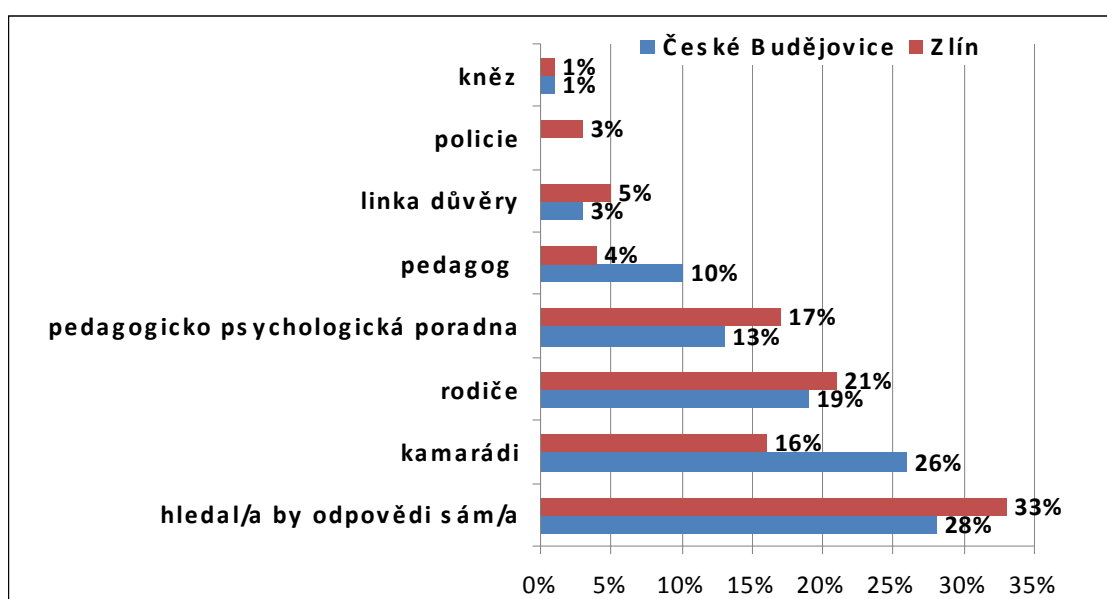
Graf č.27 Místo, kde by respondenti hledali pomoc v případě, že by se jejich blízký dostal do problémů v souvislosti se členstvím v nějakém náboženském hnutí (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku by nejvíce studentů 30% (78) hledalo odpovědi samo na internetu nebo v literatuře. Nejméně studentů 1% (2) by se obrátilo na kněze.

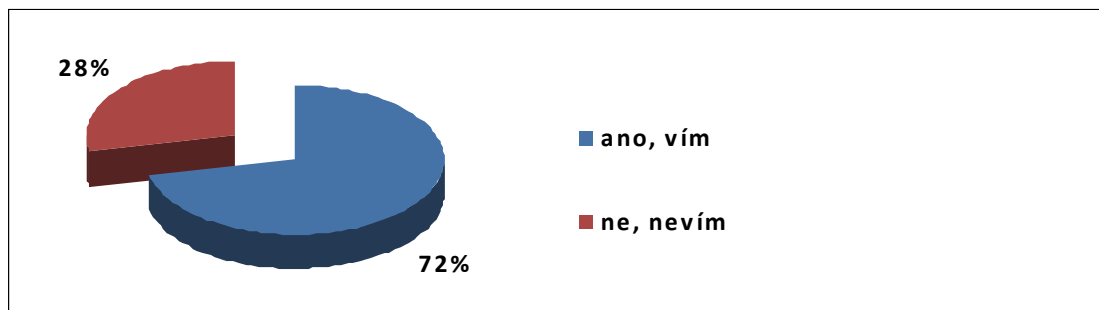
Graf č.28 Místo, kde by respondenti z jednotlivých měst hledali pomoc v případě, že by se jejich blízký dostal do problémů v souvislosti se členstvím v nějakém náboženském hnutí (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Největší rozdíly jsou patrné v kategoriích kamarádi a pedagog. Studenti ZL uvedli navíc kategorii policie.

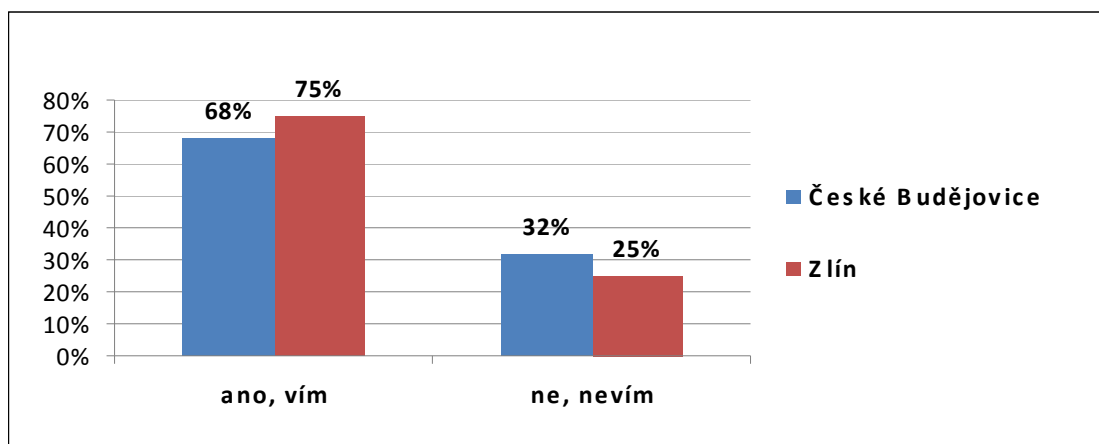
Graf č.29 Množství respondentů kteří ví, kdo je výchovným poradcem u nich na škole (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celkového zkoumaného vzorku znalo svého výchovného poradce na škole 72% (185) studentů. Zbýlých 28% (73) studentů nevědělo, kdo tuto funkci zastává.

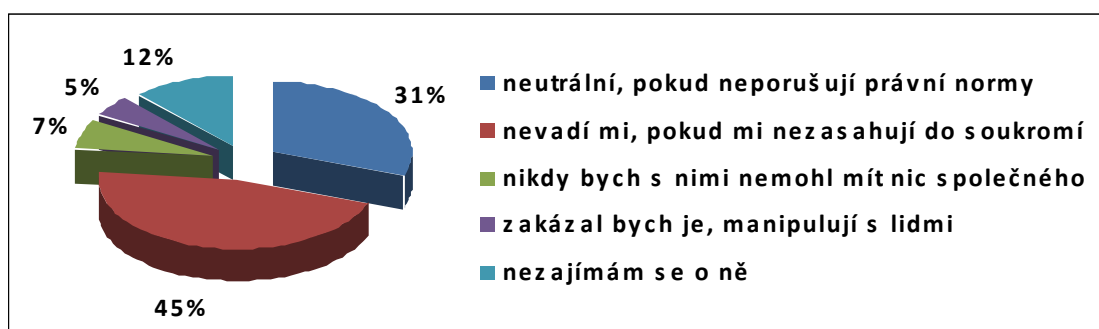
Graf č.30 Množství respondentů kteří ví, kdo je výchovným poradcem u nich na škole, v závislosti na městě (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Svého výchovného poradce na škole znalo o 7% (9) studentů ZL více, než studentů ČB.

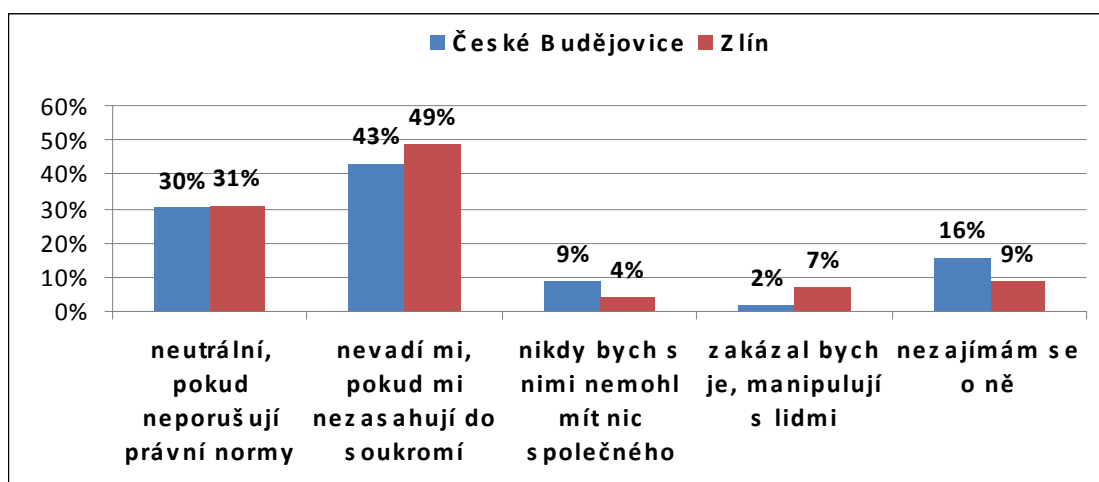
Graf č.31 Postoj, který zaujímají respondenti k alternativním náboženským směrům (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku zvolilo nejvíce studentů 45 % (119) odpověď „nevadí mi, pokud mi nezasahují do soukromí“. Nejméně studentů 5% (12) by je zakázalo, protože manipulují s lidmi.

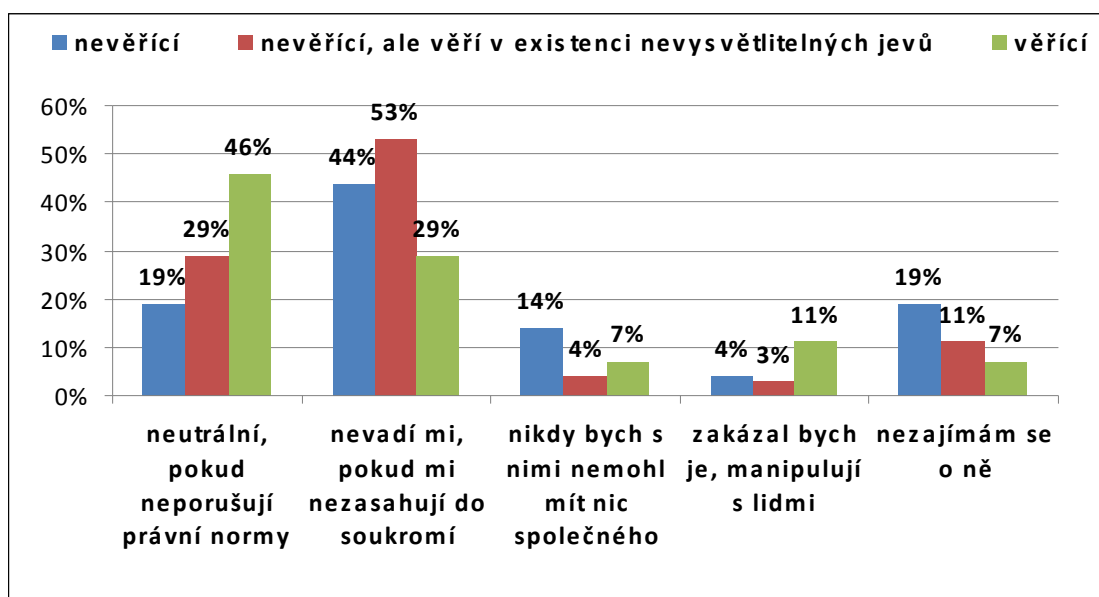
Graf č.32 Postoj, který zaujímají respondenti z jednotlivých měst k alternativním náboženským směrům (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Největší rozdíly v odpovědích byly zaznamenány v kategoriích „nevadí mi, pokud mi nezasahují do soukromí“ a „nezajímám se o ně“.

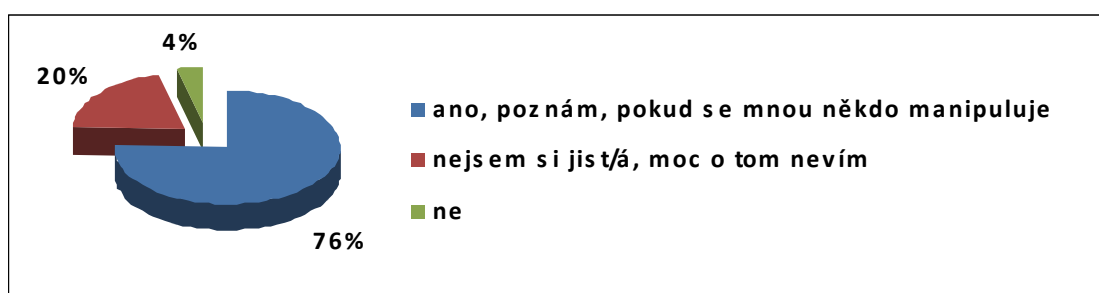
Graf č.33 Postoj, který zaujímají respondenti k alternativním náboženským směrům, v závislosti na jejich duchovní orientaci (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Postoje studentů se v závislosti na jejich duchovní orientaci lišily. Do kategorie zakázal bych je, protože manipulují s lidmi se zařadilo nejvíce věřících studentů 11% (6). Nikdy by s nimi nemohlo mít nic společného 14% (7) nevěřících.

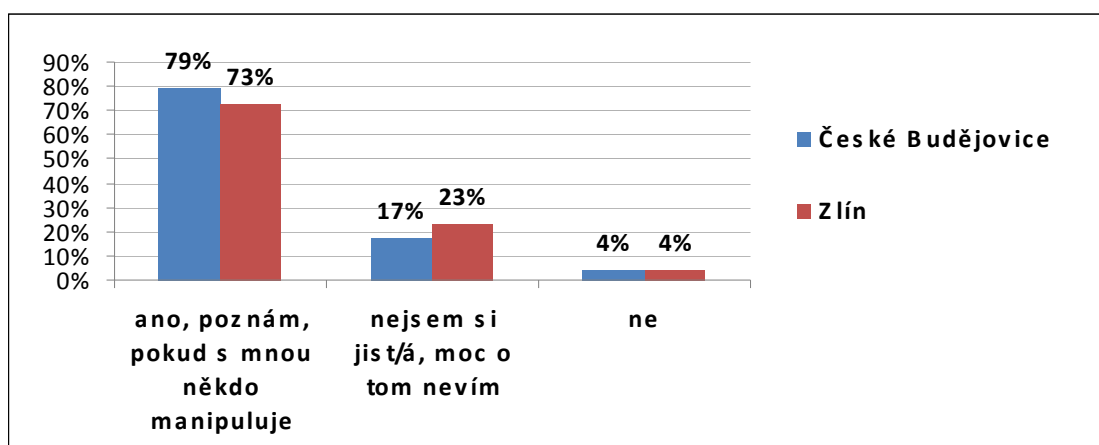
Graf č.34 Množství respondentů, kteří se domnívají, že jsou odolní vůči psychické manipulaci, praktikované některými náboženskými hnutími (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku si nejvíce studentů 76% (196) myslí, že dokáže manipulaci rozpoznat. 20% (52) studentů si v této odpovědi není jistých a 4% (10) studentů se domnívá, že vůči psychické manipulaci odolní nejsou.

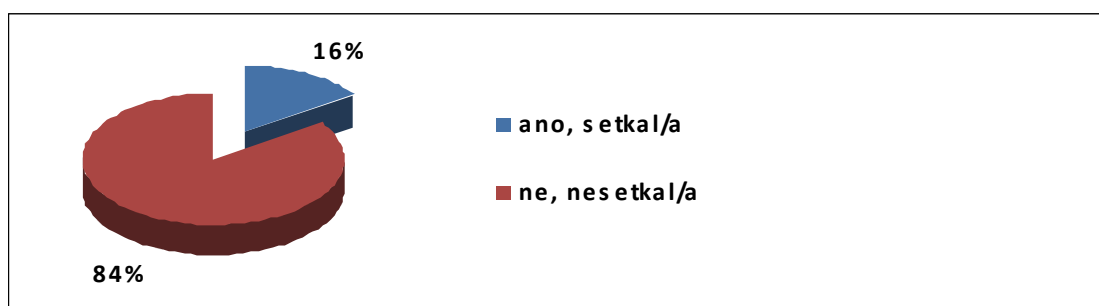
Graf č.35 Množství respondentů z jednotlivých měst, kteří se domnívají, že jsou odolní vůči psychické manipulaci, praktikované některými náboženskými hnutími (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. Studentů, kteří se domnívají, že dokážou rozpoznat manipulaci a odolat jí, je v ČB o 6% (8) více než ve ZL.

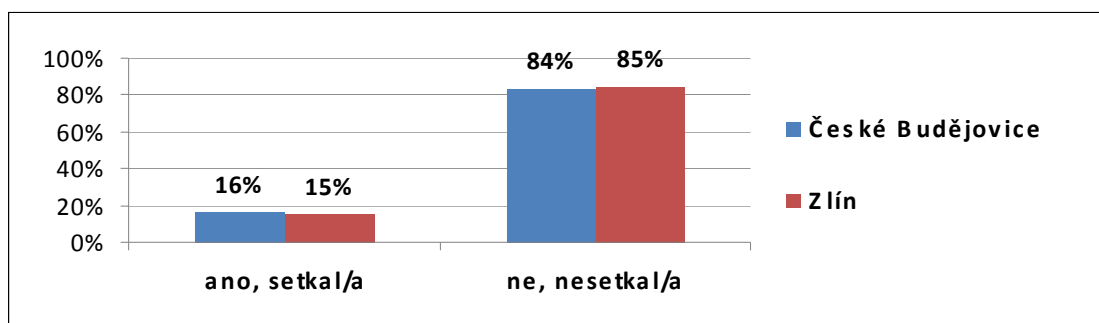
Graf č.36 Množství respondentů, kteří se setkali s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace, kterou používají některá náboženská hnutí k získávání a udržování svých členů (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Z celého zkoumaného vzorku se s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace setkala 16% (40) studentů. Zbýlých 84% (218) studentů se s těmito informacemi nesetkala.

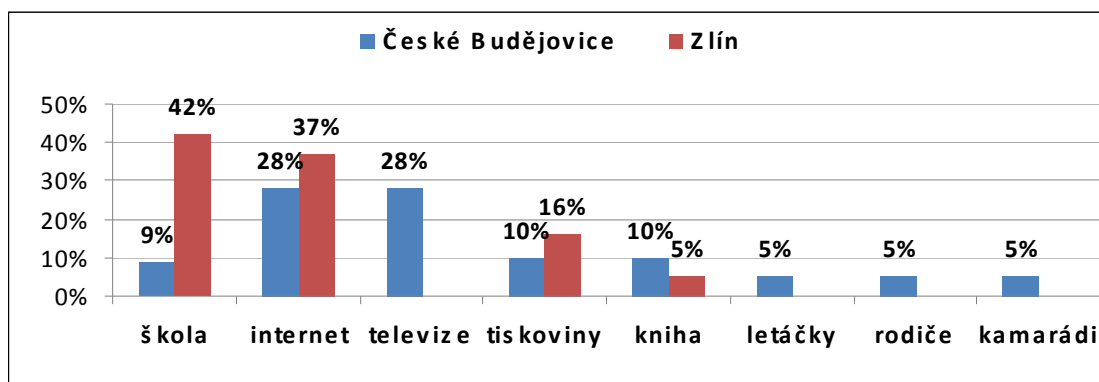
Graf č.37 Množství respondentů z jednotlivých měst, kteří se setkali s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace, kterou používají některá náboženská hnutí k získávání a udržování svých členů (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Odpovědi studentů z jednotlivých měst se nijak výrazně nelišily. S informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace se setkalo o 1% (2) studentů ČB více, než studentů ZL.

Graf č.38 Místo, kde se respondenti z jednotlivých měst setkali s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace, kterou používají některá náboženská hnutí k získávání a udržování svých členů (v %).

Zdroj: Vlastní výzkum.

Ze studentů, kteří se už někde s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace setkali, uvedli studenti ČB o 4 různé typy zdrojů informací více, než studenti ZL. Jednalo se o televizi, letáčky, rodiče a kamarády. Největší rozdíly v odpovědích byly zaznamenány v kategorii škola, kterou označilo o 33% (6) studentů ZL více, než studentů ČB.

5. Diskuse

Zatímco teoretická část práce byla zaměřena na definování možného negativního působení některých náboženských skupin na mladé lidi a pokusila se vymezit roli jednotlivých složek společnosti v oblasti prevence těchto nežádoucích jevů, praktická část práce se snaží podívat na celou problematiku z pohledu těch, vůči kterým by měly být preventivní aktivity směřovány, tedy z pohledu mladých lidí.

Cílem bylo zjistit, odkud čerpá mládež informace o alternativních náboženských směrech, zda jsou její názory a postoje k těmto skupinám nějak ovlivněny náboženskou tradicí daného regionu a zda mladí lidé vnímají možná nebezpečí alternativních náboženských směrů. Výsledky měly také posloužit k získání aktuálního přehledu o tom, která jednotlivá náboženská hnutí se vyskytují v bezprostřední blízkosti studentů z Českých Budějovic a ze Zlína a jakým způsobem mladé lidi kontaktují.

Porterfieldová (10) uvádí, že mnoho členů sekt se ke společenství připojuje ve věku 16-20 let a že verbíři často vyhledávají mladé lidi v období zkoušek a předmaturitního stresu. Z tohoto důvodu byli jako cílový zkoumaný vzorek vybráni studenti posledních ročníků středních škol, tedy ti, které čekají brzy zásadní změny v jejich životě, spojené s odchodem do zaměstnání či na vysokou školu a s odpoutáním se od vlivu rodiny. Právě sekta se může pro člověka, který se najednou ocitá daleko od domova a v cizím prostředí plném neznámých lidí, stát nejsnáze dostupným místem pro uspokojení jeho potřeby někam patřit a být přijímaný. Informovanost studentů o problematickém vlivu některých náboženských skupin je proto v tomto období žádoucí.

Studenti, kteří se zúčastnili výzkumu, pocházeli ze dvou měst, z Českých Budějovic (dále jen ČB) a ze Zlína (dále jen ZL). Tato dvě města byla vybrána na základě jejich odlišné náboženské tradice, která byla důležitým předpokladem pro potvrzení/vyvrácení 3. hypotézy, že v ČB jsou alternativní náboženské směry vnímány mládeží pozitivněji než ve ZL.

Podle posledního sčítání lidu z r.2001 je považován Zlínský kraj za kraj s nejvyšším podílem věřících obyvatel v ČR. K některému vyznání se zde přihlásilo

55,2% obyvatel. Naproti tomu v Jihočeském kraji se za věřící považuje pouze 34,7% obyvatel (viz. příloha č.8, 9). Cílem bylo zjistit, zda tyto silnější náboženské kořeny Zlínského kraje nějak ovlivňují otevřenost mladých lidí vůči novým náboženským hnutím a zda se tak potvrdí slova Lužného (8), že atraktivita nových náboženských hnutí je výrazně větší mezi více sekularizovanými jedinci.

Před samotným výzkumem byly stanoveny 3 hypotézy. První z nich předpokládala, že mladí lidé se s informacemi o alternativních náboženských směrech setkávají více v běžném životě než ve školním prostředí.

Nejdříve bylo tedy důležité zjistit, zda respondenti pojmu alternativní náboženský směr vlastně rozumí. Jak ukazuje **graf č. 5**, většina studentů (81%, 211) se správně domnívá, že alternativní náboženské směry jsou nově vznikající nebo méně známá náboženství, která u nás nejsou vnímána jako tradiční a která mohou, ale nemusejí mít znaky sekty. 11% (28) studentů si pod takovým pojmem představuje sekty, které psychicky manipulují se svými členy. To se však nedá považovat za správné tvrzení, protože ne každé alternativní náboženství má takovéto tendence, stejně jako ne všechna tato náboženství mají původ v křesťanství, jak se domnívají 4% (10) studentů. Téměř totožných odpovědí bylo dosaženo v jednotlivých městech zvlášť, jak ukazuje **graf č. 6**.

Zdá se tedy, že většina studentů má o pojmu alternativní náboženský směr dobrou představu. Otázkou však zůstává, zda by byli schopní formulovat podobné odpovědi, i kdyby měli tento pojem charakterizovat vlastními slovy, tedy bez možnosti výběru z nabídky. Budeme však předpokládat, že informováni jsou v tomto směru dobře a většina z nich dokáže rozlišovat mezi pojmem alternativní náboženský směr a sekta.

Jak vyplývá z **grafu č. 7**, nejvíce se studenti s informacemi o sektách a nových náboženských hnutích setkávají v médiích. Tento zdroj informací uvedlo 36% (94) dotazovaných. Překvapením ale bylo zjištění, že druhým nejčastěji uváděným zdrojem informací (29%, 76) se stala ulice, tedy materiály v podobě letáček a prospektů nabízených jednotlivými hnutími, či samotné rozhovory s verbíři. Ulice jako zdroj informací překonala dokonce i mezi mladými oblíbený internet, který označilo jen 10%

(26) studentů. Škola se se svými 10% (26) umístila až na pátém místě. Jak je vidět z **grafu č. 8**, podobného výsledku bylo dosaženo v obou městech. Zde školu označilo i 8% (10) studentů ČB. Zajímavé je srovnání s **grafem č. 20**, kde ani jeden ze studentů ČB neuvedl, že by se na škole setkal s preventivními aktivitami upozorňujícími na problematiku sekt a nových náboženských hnutí. Lze se tedy domnívat, že informace, se kterými se studenti na škole setkávají, jsou poskytovány jen povrchně a v takovém rozsahu, že je studenti jako součást prevence nevnímají. Tomu nasvědčuje i **graf č. 38**, který ukazuje místa, kde se studenti setkali s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace. Zde označilo pouze 9% (2) studenti ČB za takové místo školu. Pokud se tedy 10 studentů ČB setkalo s informacemi o sektách a nových náboženských hnutích na škole (**graf č.8**), ale jen 2 z nich byli informováni o konkrétních taktikách psychické manipulace (**graf č.38**), bylo by zajímavé zjistit, jakým způsobem vlastně školy v ČB své studenty o nových náboženských hnutích informují a zda se nezaměřují pouze na prezentování některých náboženských skupin jako „strašáků“, bez uvedení souvislostí a vysvětlení pojmů. Např. Hassan (5) se v tomto ohledu domnívá, že hlavním smyslem školy by mělo být naučit mladé lidi, aby přemýšleli samostatně a zkoumali informace a návrhy, které se jim předkládají. Není třeba vyjmenovávat jednotlivé sekty. Stačí hovořit o základních rysech a naučit studenty, aby se dívali s nedůvěrou na každou organizaci, která se bude vyhýbat jejich kritickým otázkám.

Z **grafu č. 38** sice vyplývá, že 9% (2) studenti ČB a 42% (8) studentů ZL, kteří se už někde setkali s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace, označilo jako takové místo školu, nicméně v porovnání s ostatními zdroji tvoří škola opět jen jednu čtvrtinu všech uvedených zdrojů informací.

Graf č.27 znázorňuje místa, kam by se studenti obrátili o pomoc, kdyby potřebovali poradit ohledně členství svých blízkých v nějaké podezřelé náboženské skupině, tedy místa, kde studenti očekávají poskytnutí rady, získání kvalitních informací a odpovědí na jejich otázky. Z nabízených možností by se nejvíce studentů (71%, 184) spolehalo samo na sebe (hledání „na vlastní pěst“ na internetu či v knihách) nebo na radu svých blízkých (kamarádi, rodina). Pouze 29% (74) studentů by hledalo

pomoc u odborníků, nebo alespoň u těch osob, kteří by o této problematice měli být částečně informováni a měli umět nasměrovat studenta při jeho hledání odpovědi správným směrem. Na **grafu č. 28** jsou znázorněny odpovědi studentů z jednotlivých měst. Opět zde nebyly patrné žádné výrazné rozdíly. Na pedagoga by se obrátilo o 6% (8) studentů ČB více, jak studentů ZL a také v kamarády má důvěru o 10% (13) studentů ČB více než studentů ZL.

Pokud se tedy pokusíme shrnout předchozích 8 grafů, můžeme konstatovat, že většina studentů dokáže charakterizovat pojmem alternativní náboženský směr. Pokud by však potřebovali poradit ohledně členství svých blízkých v nějaké podezřelé náboženské skupině, téměř tři čtvrtiny studentů by hledalo odpovědi „na vlastní pěst“, či by se obrátilo na neodborné zdroje. Zdá se tedy, že by bylo vhodné, aby měli sami nějaký základ kvalitních informací o této problematice, získaný z důvěryhodných zdrojů, např. ze školy. Tu však jako zdroj informací označilo jen 7% dotazovaných. Studenti totiž informace získávají povětšinou z médií, která mohou informace zkreslovat a jak upozorňuje Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt (41), některé reportáže či příspěvky v tisku mohou svou neobjektivitou či senzacechtivostí zcela zkreslit obraz diváků či čtenářů o mechanismech, které v sektách fungují a tím vytvořit přesný opak toho, co by bylo potřebné. Druhým výrazným zdrojem informací je pak ulice (letáčky, verbíři), kde bývají informace často ještě zkreslenější. Jak říká Barret (2) „...je dost smutné, že četná náboženská hnutí jako by byla občas ochotna přikrášlovat pravdu o své historii.“ Také Nowakowski (33) upozorňuje, že verbíři často na začátku nemluví celou pravdu o své skupině, ale adeptovi sdělují jen tolik, kolik „by měl“ vědět.

Na základě zjištěných údajů lze tedy považovat 1. hypotézu za potvrzenou.

Druhá stanovená hypotéza předpokládala, že mladí lidé vnímají školní prevenci, týkající se nových náboženských směrů, jako nevyhovující.

Pro tuto hypotézu bylo vhodné nejdříve zjistit, zda se studenti ČB a ZL s novými náboženskými hnutími setkávají v reálném životě a zda by tedy byla nějaká prevence vůbec opodstatněná. Nejdříve byli tedy studenti dotazováni na to, zda znají někoho

ze svého okolí, kdo přichází do styku se sektou, nebo některým náboženským hnutím. (**graf č. 9**). Z celého zkoumaného vzorku uvedlo 37% (95) studentů, že o nějaké takové osobě ví. Pokud porovnáme odpovědi studentů z jednotlivých měst (**graf č. 10**), zjistíme, že rozdíly jsou minimální. Osobu, která přichází do styku se sektou nebo některým náboženským hnutím zná 33% (43) studentů ČB a 40 % (52) studentů ZL. Zajímavá se ukázala být pestrá nabídka jednotlivých hnutí, které studenti k těmto osobám ze svého okolí přiřadili. Protože zde měli možnost uvést více odpovědí najednou, dalo se vyvodit, kolik takových osob studenti znají. Ukázalo se tedy (**graf č. 11**), že 43 studentů ČB zná dohromady 61 osob ze svého okolí, které přicházejí do styku s celkem 10 různými náboženskými skupinami a že (**graf č. 12**) 52 studentů ZL zná dohromady 66 osob ze svého okolí, které přicházejí do styku s celkem 12 náboženskými skupinami. V obou městech pak byli nejčastěji zmiňováni Svědkové Jehovovi a Satanismus. Výrazné zastoupení Svědků Jehovových zřejmě koresponduje s jejich vysokým počtem členů v ČR. V r. 2001 se při sčítání lidu přihlásilo k této náboženské společnosti 23 162 občanů ČR a vytvořilo tak ze Svědků Jehovových pátou nejpočetnější státem registrovanou náboženskou skupinu (**43**). V odpovědích studentů se však objevila i méně známá hnutí jako Bahai, Wicca, kineziologie a Rodina.

Studenti byli dále dotazováni na to, zda oni sami mají nějakou osobní zkušenost se sektou, nebo některým náboženským hnutím. Z celého zkoumaného vzorku přiznalo takovou zkušenost 27% (70) studentů (**graf č. 13**) z nichž 38 bylo z ČB a 32 ze ZL (**graf č. 14**). Dá se tedy říct, že v četnosti osobního kontaktu se jednotlivé regiony nijak zvlášť neliší. V čem se ale liší jsou jednotlivé skupiny, se kterými mají studenti osobní zkušenost. Z 5 různých náboženských skupin, které jmenovali studenti ČB (**graf č. 15**) a 7 různých náboženských skupin, které jmenovali studenti ZL (**graf č. 16**) se shodovaly jen 3 z nich, a to nejčastěji uvádění Svědkové Jehovovi, Mormoni a Rodina. Oproti studentům ZL mají studenti ČB osobní zkušenost i s Vesmírnými lidmi a Satanismem, studenti ZL zase uvedli navíc hnutí Haré Kršna, Adventisty sedmého dne, Šrí Činmoje a Wiccu. Co se týče charakteru těchto osobních zkušeností (**graf č. 17**), nejvíce dotazovaných studentů 46% (32) bylo osloveno verbířem na ulici, 27% (19) studentů navštívil verbíř přímo u nich doma a 9% (6) studentů se setkala s letáčky či

pozvánkami na setkání. Mimo tyto nejčastější 3 typy kontaktů, které si obecně společnost spojuje s verbíři, uvedli studenti v menší míře i jiné typy osobních zkušeností. 7% (5) studentů se zúčastnilo nějaké akce, pořádané některým z hnutí, z toho ve čtyřech případech se jednalo o účast na letním táboře, pořádaném Adventisty sedmého dne, v jednom případě pak o účast na sportovní akci s hrami pro děti, kterou pořádali Svědkové Jehovovi. Zajímavým zjištěním je, že 6% (4) studentů přiznalo účast na náborovém setkání, z toho ve 2 případech se jednalo o skupinu Vesmírných lidí, jeden student uvedl Satanisty a jedna studentka novopohanské hnutí Wicca. U dvou posledně jmenovaných je těžké určit, co přesně studenti oním nábořem mysleli, zda se jednalo o účast na nějaké zasvěcovací akci či rituálu. Náborové akce pro tyto dvě skupiny totiž nejsou typické. Mezi dalšími jmenovanými osobními zkušenostmi se objevilo dvakrát členství ve skupině (studenti, kteří zvolili tuto odpověď, byly Svědky Jehovovými), jeden student byl osloven členkou Rodiny na diskotéce a jeden student vykonával brigádní činnost pro hnutí Šrí Činmoje. Porovnání osobních zkušeností studentů z jednotlivých měst je možné vidět v **grafu č. 18**. Z něho je patrné, že výše jmenovanými členy Svědků Jehovových jsou 2 studenti ČB a že s oslovením na diskotéce a s brigádou pro hnutí mají zkušenost jen studenti ZL.

Pokusíme-li se shrnout získané informace z předchozích 10ti grafů, můžeme říci, že zhruba každý třetí student zná někoho, kdo je v kontaktu se sektou nebo některým náboženským hnutím, někteří studenti znají takových osob i více. Zde je otázkou, do jak blízkého okolí studentů se tyto osoby řadí. Zda se jedná o souseda, kterého respondenti občas potkávají před domem, či o příbuzného, blízkého kamaráda apod. Jak uvádí Wiebeus (27) většina členů je naverbována právě přáteli, kolegy ze zaměstnání, spolužáky nebo kolegy ze studií, tedy lidmi, které má adept rád a kterým důvěřuje. Z tohoto pohledu by se mohl jevit zkoumaný vzorek respondentů jako potenciálně rizikový.

Za další významné zjištění lze pokládat fakt, že zhruba každý čtvrtý student si prožil nějakou osobní zkušenost se sektou, nebo některým náboženským hnutím. Aktivita nových náboženských hnutí se tedy nedá přehlédnout. Navíc pokud spojíme výsledky z grafů č.11,12,15 a 16, můžeme získat jakousi základní představu o tom,

kolik rozmanitých skupin se v okolí mladých lidí pohybuje. V ČB můžeme napočítat 11 různých náboženských skupin, ve Zlíně pak 13.

Možná rizika plynoucí z předchozích zjištění lze dokreslit ještě faktem, že 59% dotazovaných nemá ve své duchovní orientaci tak úplně jasno (**graf č. 1**) a nepovažuje se ani za věřící, ani za nevěřící. Vojtíšek (23) upozorňuje na to, že jedinci bývají před vstupem do sekty často nábožensky nerozhodnutí, nebo pociťují, že „něco musí být“. Dá se tedy vyvodit, že ve zkoumaném vzorku existují určité vnitřní rizikové faktory v podobě určité duchovní „otevřenosti“ respondentů a pak také vnější rizikové faktory v podobě existence náboženských hnutí a jejich snahy o zkontaktování mladých lidí. Na základě těchto zjištění se domnívám, že by prevence v této oblasti byla na místě.

Bohužel, jak ukazuje **graf č. 19**, s preventivními aktivitami, upozorňujícími na problematiku sekt a nových náboženských hnutí, se na škole setkává jen mizivé procento studentů, konkrétně pouhé 3% (8). Pokud se podíváme na odpovědi studentů v závislosti na městě (**graf č. 20**) zjistíme, že tyto preventivní aktivity proběhly jen ve ZL, konkrétně na obou gymnáziích a na střední zdravotnické škole. Bohužel fakt, že se jedná o 8 žáků ze 3 středních škol, působí poněkud podivně a částečně snižuje míru pravdivosti odpovědí. Vyvstává zde totiž otázka, jak je možné, že se s těmito preventivními aktivitami setkal např. jen jeden student střední zdravotnické školy a jeho zbylých 16 spolužáků ne? Podobná situace se vyskytla i na jednom z gymnázií. Opět zde byl jen jeden student, který se s preventivními aktivitami setkal oproti 21 jeho spolužákům, kteří o takových aktivitách neví. Klíč k vyřešení této otázky lze nejspíš hledat v tom, co si jednotliví studenti pod preventivními aktivitami představili. Zda se jednalo o přednášku na níž byla dobrovolná účast, či např. jen o brožuru, vyvěšenou pedagogem na nástěnce.

Ať už však byly tyto preventivní aktivity jakéhokoliv typu, skutečnost, že se dotkly tak malého procenta studentů, svědčí o jejich malé účinnosti a bohužel, jak vyplývá z **grafu č. 21**, i o jejich nezajímavosti pro studenty. Ze studentů, kteří se s preventivními aktivitami upozorňujícími na problematiku sekt a nových náboženských hnutí někdy setkali, je 88% (7) označilo za sice informativní, ale podané nezajímavým

způsobem. Tato špatná bilance navozuje otázku, jaký způsob poskytování informací o problematice sekt a nových náboženských hnutí, by tedy studenty na škole nejvíce lákaly? Z **grafu č. 22** je patrné, že nejvíce by ocenili besedu s bývalým členem sekty (39%, 100) nebo přednášku vedenou odborníkem s možností diskuse (20%, 51). Je tedy možné se domnívat, že upřednostňují informace přímo od zdroje, či od někoho, kdo má k tomuto zdroji hodně blízko. Zdá se tedy, že osobní zkušenost a angažovanost zprostředkovatele těchto informací, hraje pro studenty významnou roli. Naopak informace poskytnuté jakoby „z druhé ruky“, jak se možná studentům jeví výklad jejich pedagoga, by studenty lákal nejméně. Tuto variantu označily jen 4% (11) studentů. Lépe byla dokonce hodnocena neosobní brožurka s obecnými informacemi, kterou zvolilo 8% (21) studentů. Kdybychom zašli do extrému, dalo by se spekulovat o tom, zda tištěná forma brožury nepůsobí na studenty určitým dojmem odbornosti, čímž by se dalo vysvětlit, proč ji volili častěji, než výklad pedagoga. V tomto případě však při volbě odpovědí jistě hraje roli spousta faktorů, mírou sympatií k pedagogovi počínaje a skutečným zájmem o tuto problematiku konče.

Na tomto místě považuji za zajímavé zmínit průzkum, uveřejněný v *Cultic Studies Journal*. Ten byl proveden mezi vysokoškolskými studenty, kteří prošli pěti různými způsoby informování o destruktivních kultech. Z dat získaných před a po absolvování sezení se ukázalo, že nejvíce studenty ovlivňuje právě přímé setkání s bývalým členem kultu či videozáznam z tohoto setkání (**37**). Zdá se tedy (ve srovnání s výsledky našeho výzkumu), že přihlížet k názoru studentů má opravdu smysl a pokud dáme studentům možnost výběru, volí pro sebe ty nejefektivnější metody prevence.

Graf č. 22 poukázal ještě na jeden významný údaj a to ten, že problematika sekt a nových náboženských hnutí vzbuzuje zájem u 71% (183) dotazovaných oproti 29% (75) těch, kteří uvedli, že je toto téma vůbec nezajímá. Jak je vidět v **grafu č. 23**, studenti z jednotlivých měst se v tomto zájmu a nezájmu téměř shodovali.

Zajímavý v souvislosti s prevencí je i výsledek **grafu č. 29**, z kterého je patrné, že 28% (73) dotazovaných studentů ani netuší, kdo je výchovným poradcem u nich na škole, tedy tím, kdo by měl umět studentům poradit nejen v otázkách profesní orientace a výchovných problémů, ale i v krizových situacích a celkově i v oblasti

prevence sociálně patologických jevů, kam je podle pokynů MŠTM (42) řazena i prevence proti závislosti na náboženském extremismu. Znalost výchovného poradce je v obou městech zhruba na stejné úrovni, což dokazuje **graf č. 30**.

Pokud se tedy pokusíme shrnout předchozích 8 grafů, můžeme vyvodit, že většinu (71%) studentů problematika sekt a nových náboženských hnutí zajímá a mají zájem být o ní ve větší či menší míře informováni. Školy na tento jejich zájem odpovídají minimálně a to ještě v podobě aktivit, které studenty příliš nepřitahují. Pokud by si studenti mohli zvolit, jakým způsobem by chtěli být informováni, upřednostnili by besedu s bývalým členem sekty či přednášku vedenou odborníkem.

Na základě zjištěných údajů lze považovat 2. hypotézu za potvrzenou.

Třetí stanovená hypotéza předpokládala, že V Českých Budějovicích jsou alternativní náboženské směry vnímány mládeží pozitivněji než ve Zlíně. Tato hypotéza vycházela z domněnky Lužného (8), že atraktivita nových náboženských hnutí je výrazně větší mezi více sekularizovanými jedinci. Také Opatrný (44) se domnívá, že ateistická výchova, či absence jakékoliv náboženské či ateistické výchovy, se stává předpokladem pro otevřenost a nepředpojatost vůči náboženským tématům, ale mnohdy i značnou neschopnost orientovat se na „trhu náboženských idejí“.

Nejdříve bylo tedy důležité zjistit duchovní orientaci respondentů. Z **grafu č. 1** vyplývá, že většina z dotázaných studentů (59%, 151) se nepovažuje vyloženě za věřící, ani za nevěřící, ale cítí, že existuje něco mezi „nebem a zemí“. Věřící a nevěřící studenti se pak vyskytovali ve zkoumaném vzorku zhruba ve stejném poměru. Rozdíly mezi jednotlivými regiony jsou patrné z **grafu č. 2**, kde se za věřící označilo 2,2x více studentů ZL než studentů ČB. Pestřejší paletu jednotlivých vyznání pak nabídli věřící studenti ČB (**graf č. 3**), kteří se hlásí celkem k 5 různým druhům vyznání, z nichž majoritní zastoupení vykazala Církev římskokatolická. Mezi studenty ČB se mimo jiné objevili i 2 Svědkové Jehovovi a příslušník doposud méně známé náboženské společnosti českých unitářů. Oproti tomu mezi 2,2x početnější skupinou věřících studentů ZL, se objevily jen 2 různé druhy vyznání s absolutní převahou Církve římskokatolické (**graf č. 4**).

Přestože však náboženské složení respondentů v těchto regionech bylo různé u respondentů se odpovědi na otázky, týkající se jejich názorů na alternativní náboženské směry, nijak výrazně nelišily a téměř se shodovaly s výsledky získanými z celého zkoumaného vzorku (**graf č.31**). Pokud byly nějaké rozdíly zaznamenány, svědčily spíše ve prospěch vyvrácení 3. hypotézy. Např. v **grafu č. 25** uvedlo oproti 24% (31) studentů ČB 33% (42) studentů ZL, že by se (ať už s větší ostražitostí, či bez problémů) zúčastnilo zajímavé akce (výlet, přednáška na zajímavé téma, koncert, sportovní akce apod.), pořádané sektou nebo jim neznámým náboženským hnutím. To může vypovídat o skutečnosti, že studenti ZL vnímají tyto skupiny jako potenciálně nebezpečné v menší míře, než studenti ČB. Také **graf č. 32** poukázal na o něco vyšší neutrálnější postoj studentů ZL. Oproti 73% (94) studentů ČB v něm 80% (104) studentů ZL zaujímá k alternativním náboženským směrům neutrální postoj, pokud neporušují právní normy, nebo jim tyto směry nevadí, pokud nezasahují lidem do soukromí. Graf také poukazuje na vyšší zájem studentů ZL o alternativní náboženské směry. Jak je z grafu patrné, o tyto směry se nezajímá o 7% (9) studentů ČB více, než studentů ZL.

V otázce obav z psychické manipulace (**graf č. 34**), kterou některá náboženská hnutí používají k ovládnutí svých členů, se 76% (196) dotazovaných domnívá, že dokážou rozpoznat, pokud s nimi někdo manipuluje a jsou schopní této manipulaci odolat. Tato jistota respondentů však nekoresponduje s jejich ochotou zúčastnit se zajímavé akce, pořádané sektou, nebo jim neznámým náboženským hnutím. Je zajímavé, že ačkoliv 76% (196) respondentů nemá z psychické manipulace strach a ačkoliv by tato akce byla pro ně zajímavá, odmítlo by se jí zúčastnit 72% (185) respondentů (**graf č. 24**). Podobných výsledků bylo dosaženo i v jednotlivých městech zvlášť. Za odolné proti psychické manipulaci se považuje 79% (102) studentů ČB a 73% (94) studentů ZL (**graf č. 35**), účast na zajímavé akci by však odmítlo 76% (98) studentů ČB a 67% (87) studentů ZL. Zajímavé by bylo zjistit, zda tuto negativní reakci vyvolalo použití slova „sekta“ v otázce, na kterou respondenti odpovídali, či se opravdu jednalo o strach pociťovaný vůči neznámým náboženským hnutím. Jedním z možných vysvětlení může být i skutečnost, že studenti se v pojmu „psychická manipulace“ dost

dobře neorientují. To potvrzuje i **graf č. 36** ve kterém jen 16% (40) studentů uvádí, že se už někde setkali s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace, kterou používají některá náboženská hnutí k získávání a udržování svých členů, přičemž procentuální zastoupení těchto odpovědí je v obou městech téměř totožné, jak ukazuje **graf č. 37**. Zde tedy vyvstává otázka, kde bere 76% (196) dotázaných jistotu, že dokážou rozpoznat psychickou manipulaci, když 84% (218) z nich neví, na jakých principech tato manipulace funguje a jak se projevuje?

Získané údaje tedy nepotvrdily, že by region s všeobecně vyšším podílem věřících předurčoval mladé lidi k zastávání negativních postojů vůči novým náboženským hnutím. Z tohoto hlediska se ukázalo být mnohem zajímavější porovnávat odpovědi studentů v závislosti na jejich duchovní orientaci. Např. na **grafu č. 26** je vidět, že nejvíce svolní k účasti na zajímavé akci, pořádané sektou nebo neznámým náboženským hnutím, jsou ti, kteří se nehlásí k žádnému vyznání, ale zároveň věří v existenci nevysvětlitelných jevů. 35% těchto „nerozhodných“ by se takové akce zúčastnilo, ať už bez problému či se zvýšenou ostražitostí. Oproti tomu nejvíce negativně se k účasti na takové akci staví nevěřící (86%) a věřící (75%), tedy ti, kdo mají ohledně své duchovní orientace, dá se říct, jasno. Na **grafu č. 33**, který zjišťuje postoje respondentů k alternativním skupinám, je v poslední kolonce „nezajímám se o ně“ názorně vidět, jak míra nezájmu o tyto skupiny klesá se vzrůstajícím stupněm „duchovnosti“ respondenta. Zajímavé je i porovnání odpovědí v prvních dvou kolonkách „neutrální, pokud neporušují právní normy“ a „nevadí mi, pokud mi nezasahují do soukromí“. Zdá se, jako by skupinky nevěřících a těch, kteří pouze věří v existenci nevysvětlitelných jevů, vykazovaly daleko větší citlivost vůči narušování jejich osobního prostoru, než proti porušování zákonů. Věřící respondenti volili prioritu odpovědí přesně obráceně. Domnívám se, že je to způsobeno tím, že porušování zákonů a páchaní bezpráví lze podle nevěřících provádět pouze na členech těchto skupin, tudíž jich jako nečlenů se to netýká. Naopak věřící jsou daleko více citlivější ke zneužívání víry (které může v obecném povědomí společnosti házet špatné světlo i na všechna ostatní náboženství) a daleko více tolerantnější k jejímu šíření. Myslím si, že tato tolerance věřících vůči náborářům je způsobena společným znakem většiny

náboženství, tedy jakýmsi nabádáním členů „zvěstovat“ svou nauku do světa. Z tohoto důvodu je možné, že věřící mají pro náborové akce větší pochopení. Zajímavým přínosem tohoto grafu je také zjištění, že k záporným typům odpovědí jako je „nikdy bych s nimi nemohl mít nic společného“ a „zakázal bych je, manipulují s lidmi“ se přiřadilo nejméně (7%) studentů, kteří jsou nevěřící, ale věří v existenci nevysvětlitelných jevů. Dá se tedy říct, že v porovnání z věřícími a nevěřícími, zaujímají k novým náboženským hnutím nejméně negativní postoj.

Získané údaje tedy nepotvrdily, že by region s všeobecně vyšším podílem věřících předurčoval mladé lidi k zastávání negativních postojů vůči novým náboženským hnutím. Ukázalo se však, že více než vyrůstat v prostředí, které je charakteristické velkým podílem věřících, ovlivňuje mladé lidi v postojích vůči novým náboženstvím jejich vlastní duchovní přesvědčení. Z výsledků se dá usoudit, že ti, kteří ve své duchovní orientaci nemají ještě tak úplně jasno, vykazují v porovnání s věřícími a nevěřícími nejmenší obavy z osobního kontaktu s náboženskými skupinami a zároveň k těmto skupinám zaujímají nejméně negativní postoj. Dá se tedy říct, že mohou být považováni za jednu z nejohroženějších skupin mládeže.

Na základě zjištěných údajů lze tedy považovat 3. hypotézu za vyvrácenou.

Součástí tohoto výzkumu byla také komparativní analýza získaných výsledků, jejímž cílem bylo porovnat rozdíly v postojích a názorech respondentů z Českých Budějovic a ze Zlína vůči zkoumané problematice. Toto porovnání probíhalo v průběhu celé diskuse. Na základě shrnutí lze konstatovat, že i když je náboženské složení obyvatel (i respondentů) v těchto regionech různé a regiony leží v podstatě každý na opačném konci republiky, u mladých lidí tyto skutečnosti výsledky nijak neovlivnily a údaje získané v jednotlivých regionech se lišily jen minimálně.

6. Závěr

Práce poukázala na to, že téma nových náboženských hnutí je stále aktuální. Z výsledků vyplynulo, že zhruba každý třetí student zná někoho ze svého okolí, kdo je v kontaktu se sektou nebo některým náboženským hnutím (z nichž někteří studenti znají takových osob i více) a že zhruba každý čtvrtý student má osobní zkušenost s některou náboženskou skupinou. V okolí studentů se také pohybuje množství rozmanitých náboženských hnutí, z nichž se vedle nejpočetnějších Svědků Jehovových objevily i méně známé náboženské skupiny jako Rastafariáni, Transcendentální meditace, Šrí Činmoj, Bahai, Rodina, Wicca aj.

Většinu studentů problematika sekt a nových náboženských hnutí zajímá a mají zájem být o ní ve větší či menší míře informováni. Školy na tento jejich zájem odpovídají jen minimálně a to ještě v podobě aktivit, které studenty příliš nepřitahují. Studenti pak informace získávají povětšinou z médií, které mohou realitu značně zkreslovat do podoby „senzacektivních“ zpráv a z ulice (letáčky, verbíři), která se za důvěryhodný zdroj nedá považovat téměř vůbec. Také v případě, kdy by studenti potřebovali poradit ohledně členství svých blízkých v nějaké podezřelé náboženské skupině, by skoro tři čtvrtiny z nich hledalo odpovědi „na vlastní pěst“, či by se obrátilo na neodborné zdroje. Pokud by si tedy studenti mohli zvolit, jakým způsobem by chtěli být informováni, upřednostnili by besedu s bývalým členem sekty či přednášku vedenou odborníkem. Osobní zkušenost a angažovanost zprostředkovatele těchto informací, hraje tedy pro studenty významnou roli.

Práce poukázala také na to, že více než vyrůstat v prostředí, které je charakteristické velkým podílem věřících, ovlivňuje mladé lidi v postojích vůči novým náboženstvím spíše jejich vlastní duchovní přesvědčení. Ti, kteří ve své duchovní orientaci nemají ještě tak úplně jasno, vykazují v porovnání s věřícími a nevěřícími nejmenší obavy z osobního kontaktu s náboženskými skupinami a zároveň k těmto skupinám zaujímají nejméně negativní postoj. Dá se tedy říct, že mohou být považováni za jednu z nejohroženějších skupin mládeže.

V práci byly předem stanoveny 3 pracovní hypotézy. První hypotéza předpokládala, že mladí lidé se s informacemi o alternativních náboženských směrech setkávají více v běžném životě, než ve školním prostředí. Tato hypotéza byla výzkumem potvrzena. Druhá hypotéza předpokládala, že mladí lidé vnímají školní prevenci, týkající se nových náboženských směrů, jako nevyhovující. Tato hypotéza byla výzkumem také potvrzena. Třetí hypotéza předpokládala, že v Českých Budějovicích jsou alternativní náboženské směry vnímány mládeží pozitivněji než ve Zlíně. Tato hypotéza byla výzkumem vyvrácena.

Cílem této práce bylo zjistit, odkud čerpá mládež informace o alternativních náboženských směrech a zda jsou její názory a postoje k těmto skupinám nějak ovlivněny náboženskou tradicí daného regionu. Výsledky měly také posloužit k získání aktuálního přehledu o tom, která jednotlivá náboženská hnutí se vyskytují v bezprostřední blízkosti studentů z Českých Budějovic a ze Zlína a jakým způsobem mladé lidi kontaktují. Tento cíl byl v rámci možností splněn a zároveň práce poskytla poznatky, které mohou být případně využity jako podklady při realizaci adekvátní primárně preventivní činnosti na středních školách.

Na úplný závěr považuji za důležité upozornit na velké rezervy, které školy v prevenci této problematiky mají. Doporučuji tedy zařazení tematiky nových náboženských hnutí do vyučovacích hodin, či zkontaktování některých organizací, které se věnují přednáškové činnosti v této oblasti a které mohou zároveň uspokojit požadavek studentů po odbornosti a angažovanosti informujícího.

Naneštěstí mnoho lidí se dnes od této tematiky distancuje, nepovažuje ji za důležitou a odvolává se na svobodu vyznání a respektování „jinakosti“. To je jistě příznivý vývoj. Na druhé straně je třeba si také uvědomit, že právě tato zdůrazňovaná svoboda může být u některých autoritářských skupin potlačována. Nejvýstižnější se mi pro ukončení této práce tedy jeví slova PhDr. Vojtíška (22) :

„ Tolerance neznamena mávnutí rukou, ale respekt navzdory nesouhlasu všude tam, kde nedochází k porušování zákonů a práv. “

7. Seznam použité literatury

Monografie

1. ABGRALL, J.-M. *Mechanismus sekt.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. 254 s. ISBN 80-7184-774-7.
2. BARRETT, D.-V. *Sekty, kulty & alternativní náboženství* 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1998. 411 s. ISBN 80-240-0066-0.
3. BÁRTLOVÁ, S. – HNILICOVÁ, H. *Vybrané metody a techniky výzkumu.* Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2000. ISBN 80-7013-311-2.
4. BŮCHNEROVÁ, B. *Co máme vědět o sektách.* 1. vyd. Praha: Amulet, 1999. 127 s. ISBN 80-86299-02-3.
5. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů.* 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. 286s., ISBN 80-85880-03-2.
6. KUBÁTOVÁ, D. – STRUŽINSKÝ, R. Postavení metodiků prevence na základních školách v Severočeském regionu. In *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi* 3. Ústí n. L.: Univerzita J. E. Purkyně Ústí n. L. , 2000. ISBN 80-7044-308-1.
7. LOJDA, M. Nové náboženské hnutí a „brainwashing“. In *Nová religiozita.* 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2002. Kapitola 4, ISBN 80-89096-01-8.
8. LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1645-0.
9. MARTINKOVÁ, M. *K problematice náboženských sekt v České Republice (některé kriminologické pohledy a poznatky).* 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. 91 s. ISBN 80-86008-6104.
10. PARTRIDGE, CH. *Encyklopedie nových náboženství.* 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2006. 448 s. ISBN 80-242-1605-1.

11. POKORNÝ, V., - BLAŽEK, R., - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt.* 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. 239 s. ISBN 80-86568-07-5.
12. PORTERFIELDOVÁ, K.-M. *O sektách.* 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. 173 s. ISBN 80-7106-233-2.
13. QUESNELL, M.- D. *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme* 1. vyd. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1078-5.
14. ŘÍČAN, P. *Cesta životem : vývojová psychologie* 2. vyd. Praha: Portál, 2006. 390 s. ISBN 80-7367-124-7.
15. SAK, P. *Proměny české mládeže* 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
16. ŠKODOVÁ, Z. Porovnanie psychických problémov bývalých členov siekt a vyliečených narkomanov. In *Náboženská skupina jako potenciální zdroj závislosti.* 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2004. ISBN 80-89096-18-2.
17. TÍŽIK, M. Nová religiozita v pluralizovanej spoločnosti. In *Nová religiozita.* 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2002. ISBN 80-89096-01-8.
18. TYCHO, A.-P. *Tak mnoho cest : příručka o náboženství, sektách, New Age a nových duchovních směrech.* 1. vyd. Olomouc: Spolek moravských nakladatelů, 2001. 312 s. ISBN 80-238-7253-2.
19. VÁCLAVÍK, D. *Sociologie nových náboženských hnutí.* 1. vyd. Brno: Malvern, 2007. 150 s. ISBN 978-80-86702-22-3.
20. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky* 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.
21. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 390 s. ISBN 80-7178-308-0.
22. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství* 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 440 s. ISBN 80-7178-798-1.

23. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás* 1. vyd. Praha: Dingir, 1998. 137 s. ISBN 80-902528-0-X.
24. VOJTÍŠEK, Z. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět* 1. vyd. Praha: Beta Books, 2007. 210 s. ISBN 978-80-86851-64-8.
25. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství* 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005. 234 s. ISBN 80-86263-69-X.
26. VOJTÍŠEK, Z. Psychologie duchovního vývoje jako jeden ze zdrojů naděje v poradenství. In *Náboženská skupina jako potenciální zdroj závislosti*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2004b. ISBN 80-89096-18-2.
27. WIEBEUS, H. O. *Sekty a lovci duší* 1. vyd. Plzeň: NAVA, 2006. 296 s. ISBN 80-7211-224-4.

Časopisecké statě

28. ČIKEŠ, R. Náboženská sloboda jako podpultový tovar. *Rozměr*, 2005, roč. 8, č. 2, s. 11-12.
29. HORÁČEK, I. Předsudky o víře ve školním prostředí. *Prevence*, 2006, roč. 3, č. 9, s. 14.
30. CHVÁTALOVÁ, H. Tiché nebezpečí sekt. *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*, 2000, č. 2, s. 35.
31. JANASZEK, P. O zásadách psychomanipulácie. *Rozměr*, 2001, roč. 4, č. 3, s. 25.
32. MASÁKOVÁ, V. Potřebujete se rychle zorientovat v prevenci? Základní představitelé primární prevence ve škole. *Prevence*, 2005, roč. 2, č. 5, s. 13.
33. NOWAKOWSKI, P.-T. Rôzne tváre agitácie (1). *Rozměr*, 2004, roč. 7, č. 4, s. 23-25.
34. NOWAKOWSKI, P.-T. Rôzne tváre agitácie (2). *Rozměr*, 2005, roč. 8, č. 1, s. 22-23.
35. PROFANT, V. - ŠTAMPACH I. O. Co je a co není sekta. *Dingir*, 2000, č. 4, s. 5-6.

Internetové zdroje

36. 1 *Ako sa správať pri kontakte s podozrivými spoločenstvami — tzv. sektami* [online]. Dostupné z
<<http://www.slovanet.sk/integra/clanky/letak-poradenstvo.pdf>>.
37. BLOOMGARDEN, A. – LANGONE M.-D. *Preventative Education on Cultism for High School Students: A Comparison of Different Programs' Effects on Potential Vulnerability to Cults* [online]. [cit. 2008-08-13]. Dostupné z
<http://www.icsahome.com/infoserv_articles/bloomgarden_andrea_preventative_education_abs.htm>.
38. BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 : Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla*. Verze 3.3. Poslední aktualizace 28.3.2006. 21.s. Dostupné z
<<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.
39. BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 : Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 3.1. poslední aktualizace 28.3.2006. 16 s. Dostupné z
<<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.
40. 2, 3 *Centrum pre studium siekt* [online]. Dostupné z: < <http://www.sekty.sk/> >.
41. *Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt* [online]. Dostupné z < <http://www.cpons.cz/>>.
42. *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních, č.j.: 20 006/2007-51* [online]. Dostupné z
<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_prevenci_SPJ_k_podpisu_mini.doc>.
43. 5 *Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem* [online]. 2003, [cit. 2008-08-16]. Dostupné z
<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem>.

44. OPATRŇÝ, A. *Sekty jako pastorační problém i úkol: orientace v pastoraaci a některé zkušenosti* [online]. 2000, [cit. 2008-08-13]. Dostupné z < http://www.knihovna.net/KNIHA/0063_t.htm>.
45. RYDLO, J. - PRAŽANOVÁ, J. *Minimální preventivní program* [online]. 2007, [cit. 2008-22-07]. Dostupné z < http://www.sos-ub.cz/dokument/akt_prev.doc>.
46. ŠTAMPACH, O.- I. „Co je co“. *Dingir* [online]. 1998, č. 1 [cit. 2008-07-27]. Dostupné z < http://www.dingir.cz/dingir/1998_1/index.html>.
47. *4 Všetko čo ste chceli vedieť o sektách, ale nemali ste sa koho spýtať* [online]. Dostupné z <<http://www.slovanet.sk/integra/clanky/vsetko.pdf>>.
48. ZWOLIŇSKI, A. Sekty ve světě filmu a televize. *Světlo* [online]. 2003, č. 2 [cit. 2008-07-20]. Dostupné z <<http://svetlo.farnost.com/svetlo.php?rocnik=2003&tyden=2#24>>.

Citované zákony

49. Zákon č. 3/2002 Sb., O církvích a náboženských společnostech

8. Klíčová slova

Adolescence

Alternativní náboženské směry

Mládež

Nová náboženská hnutí

Psychická manipulace

Prevence

Sekty

9. Přílohy

- Příloha č. 1 **Seznam církví a náboženských společností registrovaných nebo evidovaných podle zákona č. 3/2002 Sb.**
- Příloha č. 2 **Odpovědi náboženských hnutí na přirozené potřeby člověka**
- Příloha č. 3 **Otázky, které by si měli lidé položit dříve, než vstoupí do jakékoliv organizace.**
- Příloha č. 4 **Některé organizace a aktivity nových náboženských hnutí**
- Příloha č. 5 **Podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností v ČR**
- Příloha č. 6 **Jak se cítí být studenti informováni o alternativních náboženských směrech od pedagogických pracovníků? (některé odpovědi získané v rámci předvýzkumu)**
- Příloha č. 7 **Dotazník**
- Příloha č. 8 **Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a krajů**
- Příloha č. 9 **Podíl obyvatelstva s náboženským vyznáním v jednotlivých regionech**

Příloha č. 1 Seznam církví a náboženských společností registrovaných nebo evidovaných podle zákona č. 3/2002 Sb.

Rejstřík církví a náboženských společností
Apoštolská církev
Bratrská jednota baptistů
Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü
Česká hinduistická náboženská společnost
Českobratrská církev evangelická
Církev adventistů sedmého dne
Církev bratrská
Církev československá husitská
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice
Církev Křesťanská společenství
Církev řeckokatolická
Církev římskokatolická
Církev živého Boha
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
Evangelická církev metodistická
Federace židovských obcí v České republice
Jednota bratrská
Křesťanské sbory
Luterská evangelická církev a. v. v České republice
Mezinárodní společnost pro vědomí Křišny, Hnutí Hare Křišna
Náboženská společnost českých unitářů
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
Novoapoštolská církev v ČR
Obec křesťanů v České republice
Pravoslavná církev v českých zemích
Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice
Slezská církev evangelická augsburského vyznání
Starokatolická církev v ČR
Ústředí muslimských obcí
Višva Nirmala Dharma
Svazy církví a náboženských společností
Ekumenická rada církví v České republice
Vojenská duchovní služba

Zdroj: http://ac3.mkcr.cz/cns_internet/

Příloha č. 2 Odpovědi náboženských hnutí na přirozené potřeby člověka

Následující tabulka zahrnuje stručný přehled nejdůležitějších potřeb člověka a možností náboženských hnutí, které nabízí k jejich alespoň zdánlivému naplnění.

	POTŘEBA	NABÍDKA
1	někam patřit (společenství, parta, kolektiv)	přátelství, dokonalé vztahy
2	<i>být přijímán jako osobnost (prosadit se)</i>	<i>lichocení, obdiv (love bombing)</i>
3	<i>ulehčit v odpovědnosti za své rozhodování</i>	<i>jasné vedení, šablony - stačí plnit</i>
4	<i>altruismu (pomoci druhým)</i>	<i>službu, podíl na záchraně světa</i>
5	<i>založit kvalitní rodinu</i>	<i>zaručené recepty na dokonalou rodinu</i>
6	<i>poznávat, vědět víc, vzdělávat se</i>	<i>studium, kurzy, meditace, vyšší vědomí</i>
7	<i>zdravého života (životospráva, ekologie, drogy, AIDS)</i>	<i>zásady života v souladu s přírodou</i>
8	<i>touha po moci</i>	<i>možnost růstu v hierarchii sekty</i>
9	ovlivnit osud ve svůj vlastní prospěch	metody, techniky, principy jeho ovládání
10	orientace v nepoznaném - magickém, mystickém, záhady	možnost prožít, porozumět a ovládat je
11	zasloužit si své spasení	úkoly, úkony (plněním - zdánlivá jistota)
12	<i>nalézt smysl života (mít pro co žít)</i>	konkrétní a konečné naplnění této potřeby
13	zbavit se stereotypu, nespokojenost s konzumem	zvláštní, alternativní životní styl

Zdroj: <http://cpons.webpark.cz/priciny.htm>

Příloha č.3 Otázky, které by si měli lidé položit dříve, než vstoupí do jakékoliv organizace.

- Jsou členové skupiny ochotni vás přijmout takového, jaký jste, nebo na vás žádají, abyste se vzdal svých stávajících názorů a stal se novým člověkem? Když lidé takové změny udělají, uzná to skupina za opravdový duchovní vývoj?
- Má skupina hodně příkazů a zákazů? A bývají členové často trestáni za jejich porušování?
- Mohou členové vyjádřit své názory, které jsou odlišné od názorů vůdce, mohou klást otázky, porušovat pravidla a stýkat se s vnějším světem?
- Dělá vám skupina potíže, když chcete navštívit své přátele nebo příbuzné?
- Jsou lidé z vnějšku považováni za nepřátele?
- Můžete si v jejich domově dovolit soukromí a máte dostatek jídla a spánku?
- Snaží se vůdci skupiny ovlivnit vaše osobní, etická, finanční a politická rozhodnutí tím, že ve vás probouzejí pocity viny nebo se vás snaží manipulovat sexuálně? Je odchod od skupiny problematický?
- Jste nucen darovat skupině větší peněžní obnosy nebo shánět dotace? A jestli ano, víte na co se tyto peníze užívají?
- Tvrdí vám někdo, že v zájmu skupiny je možno i lhát nebo krást?
- Žijí vůdci skupiny podle jiných pravidel než členové?
- Říkal vám někdo, že vůdce je schopen dělat zázraky? Pokud tomu tak je, viděl jste tyto zázraky na vlastní oči anebo je to umožněno pouze lidem ve vnitřním okruhu?

Příloha č. 4 Některé organizace a aktivity nových náboženských hnutí

Organizace

Církev sjednocení (Son-Mjong mun)

Vysokoškolské sdružení pro výzkum principu (CARP)

Středoškolské sdružení pro výzkum principu (HARP)

Federace rodin za světový mír a sjednocení (FFWPU)

Federace mládeže za světový mír

Společenství vědců za světový mír

Federace žen za světový mír (WFWP)

Mezinárodní federace bojových umění za světový mír

Mezinárodní nadace pro pomoc a přátelství (IRRF)

Federace světových univerzit (WUF)

Malí andělé – kulturní organizace

Free Teens -nabídka osvětové činnosti zaměřené na prevenci AIDS u školní mládeže

Scientologie

Centra efektivního učení

Občanská komise pro lidské práva Sdružení manažerů

Dianetická centra – nabízející Oxfordský test osobnosti

Firma Kariéry__– scientology řízená firma zaměřená na vyhledávání pracovních příležitostí

Jazyková škola LITE

Aktivity

Program „Jídlo pro život“ (Hare Krišna)

Protidrogový program Narconon (scientologie) – přednáškové aktivity pro školy

Program pro resocializaci vězňů Criminon (scientologie)

Běh za mír (Srí Chinmoy)

Zdroj:

Časopis Prevence 2008 roč.5, č.1

(22)

Příloha č. 5

§ 5

Podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností

Vznikat a vyvíjet činnost nemůže církev a náboženská společnost, jejíž činnost je v rozporu s právními předpisy a jejíž učení nebo činnost ohrožuje práva, svobody a rovnoprávnost osob a jejich sdružení včetně jiných církví a náboženských společností, ohrožuje demokratické základy státu, jeho suverenitu, nezávislost a územní celistvost, a

- a) je v rozporu s ochranou veřejné mravnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví, principy lidskosti a snášenlivosti a bezpečnosti osob,
- b) popírá nebo omezuje osobní, politická nebo jiná práva fyzických osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání nebo sociální postavení, rozněcuje nenávist a nesnášenlivost z těchto důvodů, podporuje násilí nebo porušování právních předpisů,
- c) omezuje osobní svobodu osob zejména tím, že využívá psychický a fyzický nátlak k vytvoření závislosti, která vede k fyzickému, psychickému a ekonomickému poškozování těchto osob a jejich rodinných příslušníků, k poškozování jejich sociálních vazeb včetně omezování psychického vývoje nezletilých a omezování jejich práva na vzdělání,¹⁾ zabraňuje nezletilým přijmout zdravotní péči odpovídající zdravotním potřebám, nebo
- d) je utajována vcelku nebo v některých částech, stejně jako organizační struktura církve a náboženské společnosti a vazby na zahraniční složky, je-li částí církve nebo náboženské společnosti působící mimo území České republiky.

Zdroj:

Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech (49).

Příloha č. 6 Jak se cítí být studenti informováni o alternativních náboženských směrech od pedagogických pracovníků? (některé odpovědi získané v rámci předvýzkumu)

„ Od pedagogů nejsem informována vůbec. Bud' to nepovažují za důležité, nebo to není napsáno v osnovách vyučujících. Učitelé se jimi řídí a ostatní věci, třeba ty více pro život důležité, se musíme naučit sami.“ (studentka Gym, ČB)

„ ...poučení nepřichází skoro žádné...“ (student SOŠ, ČB)

„ Ze strany pedagogů je informovanost nulová. Řeč na tyto směry přijde zřídka a to pouze za předpokladu, že navážeme na nějakou aktuální událost k tomu se vztahující.“ (studentka SOŠ, ZL)

„ O tomhle se nemluví ani nepřednáší. Asi tak. Odborné školy žáky s tímhle moc nezatěžují.“ (student ISŠE, ČB)

„ ...na základní škole jsme tomuto tématu věnovali pouze 1 vyučovací hodinu, což je podle mého názoru škoda, protože je to velmi aktuální a zajímavé téma každý člověk by měl mít dostatečnou představu o okolnostech dnešní doby...“ (studentka Gym, ZL)

„ Ve škole se toto téma prakticky vůbec neřeší, což mi přijde jako nedostatek. Stejně tak jako informace o různých subkulturách.“ (studentka SOŠ, ČB, římskokatolické vyznání)

„ Abych pravdu řekl, nějak mě to od pedagogů nezajímá. To by museli umět vyložit jinak, abych si je poslechl a ne jak někteří to odflinknou.“ (student SPŠ, ZL)

„...ve škole se o těchto tématech nebavíme...“ (studentka SUŠ, ČB)

„...nějaká výuka náboženství pro mě připadá v úvahu jen tehdy, pokud by pedagog sám byl vzdělán o všem, co učí, a neklonil se k žádnému směru (sám může být příslušníkem čehokoliv, ovšem neměl by nikoho tímto ovlivňovat ze své pozice).“ (student SPŠ, ZL)

„ Ze strany pedagogů není o těchto směrech ani zmínka. Není to vůbec fajn. Myslím si, že by lidi měli znát pohled na svět z jiné strany a ne jenom léky, peníze, práce atd.“ (studentka SOŠ, ZL pozn. matka této studentky se věnuje kineziologii a etikoterapii)

„...informovanost od pedagogů je absolutně nulová...“ (student OA, ČB)

„ Od pedagogů vůbec, spíše v médiích nebo z doslechu. Svědci Jehovovi také rozdávají různé letáky, ale vždy je vyhodím. I když možná že by bylo zajímavé si to někdy přečíst, jen pro informaci.“ (studentka SOŠ, ČB)

„ Kromě toho, že k nám do třídy někdo přinesl brožurku, asi nic.“ (student SOŠ, ČB)

„ Myslím, že jsme informováni minimálně, ale možná mi taky někdy mohlo něco ve vyučování uniknout.“ (student SPŠ, ZL)

„ Absolutně nijak. Ještě jsem neslyšel, že by nějaký pedagog u nás na střední o této problematice mluvil.“ (student SPŠ, ZL)

„ Nikdy jsem na žádné přednášce nebyl, ani jsme ji na ZŠ nebo SŠ neměli. Takže od pedagogických pracovníků se cítím informovaný tak nějak nijak.“ (student SOŠ, ČB)

„ Protože studuji technicky zaměřenou školu, tak vůbec, protože to není potřeba. Tím nechci nějak urazit lidi, kteří se o tom zajímají nebo do některého z nich patří a netvrdím, že jsou takové věci k ničemu apod.“ (student SPŠ, ZL)

„...učitelé se vůbec nezmiňují o žádných náboženstvích...“ (student SOŠ, ZL)

DOTAZNÍK

Milí studenti a studentky,
jmenuji se Zdeňka Kolaříková a studuji 3. ročník Zdravotně sociální fakulty Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, jehož výsledky budou použity pro zpracování bakalářské práce na téma „Prevence působení alternativních náboženských směrů u mládeže“. Dotazník je samozřejmě anonymní, proto Vás chci požádat, abyste se nebáli odpovídat pravdivě a podle skutečnosti. Pouze takovéto údaje mají význam pro vědecký výzkum.

Předem Vám děkuji za Vaši ochotu a za čas, strávený nad vyplňováním.

Instrukce k vyplnění:

Odpovědi **kroužkujte**.

Pokud nebude uvedeno jinak, zakroužkujte v každé otázce vždy jen **jednu** správnou odpověď.

Slovní odpovědi piště **hůlkovým písmem**.

1) Jste :

- a) nevěřící
- b) nevěřící, ale věříte, že existují jevy, které nelze rozumově vysvětlit
- c) věřící (v náboženském slova smyslu)

2) Pokud jste se v otázce 1) označil/a za věřícího, k jaké církvi/ náboženské společnosti/ náboženskému hnutí se hlásíte?

- a) Církev římskokatolická
- b) Českobratrská církev evangelická
- c) Církev československá husitská
- d) Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
- e) Pravoslavná církev v českých zemích
- f) Židovství
- g) Buddhismus
- h) Islám
- i) jiné (uved'te jaké).....

3) Která z následujících odpovědí podle Vás nejlépe charakterizuje pojem alternativní náboženský směr?

- a) nově vznikající nebo méně známá náboženství, která u nás nejsou vnímána jako tradiční a která mohou, ale nemusejí mít znaky sekty
- b) náboženské sekty, které psychicky manipulují se svými členy
- c) různé odnože a podvětví křesťanství
- d) skupinky vegetariánů, kteří žijí ekologickým způsobem života
- e) jiné (uveďte jaké)

.....
.....
.....
.....

4) Kde se nejvíce setkáváte s informacemi o sektách a nových náboženských hnutích?

- a) ve škole
- b) v médiích (televize, rádio)
- c) v tisku (noviny, časopisy)
- d) v knihách
- e) v rodině
- f) od kamarádů
- g) na internetu
- h) na ulici (letáčky, verbíři, pozvánky)
- i) jinde (uveďte kde):

.....
.....
.....

5) Znáte někoho ze svého okolí, kdo přichází do styku se sektou nebo některým náboženským hnutím?

- a) ano
- b) ne

6) Pokud jste na otázku 5) odpověděl/a *ano*, tak s jakým konkrétně? (zde můžete označit více odpovědí)

a) Svědkové Jehovovi	j) Mormoni
b) Satanismus	k) Scientologická církev
c) Rastafariánství	l) Transcendentální meditace
d) Adventisté sedmého dne	m) Rodina (Děti Boží)
e) Kineziologie	n) Anthroposofie
f) Wicca	o) Bahai
g) Haré Kršna	p) jiné (uveďte jaké):
h) Šrí Činmoj	
i) Církev sjednocení (moonisté)	

7) Máte sám/a nějakou osobní zkušenost se sektou nebo některým náboženským hnutím ?

a) ano, mám (uveďte název hnutí či sekty)

.....
.....
.....
.....

b) ne, nemám

8) Pokud jste na otázku 7) odpověděl/a *ano*, o jakou osobní zkušenost se jedná?

a) oslovení verbířem na ulici

b) návštěva verbíře u vás doma

c) letáčky a pozvánky na setkání

d) účast (třeba jen ze zvědavosti) na náborovém setkání

e) jiná (uveďte jakou):

.....
.....
.....
.....

9) Jsou u Vás na škole pořádány preventivní aktivity upozorňující na problematiku sekt a nových náboženských hnutí?

a) ano

b) ne

10) Pokud jste na otázku 9) odpověděli *ano*, považujete tyto aktivity za:

a) zajímavé a přínosné

b) informativní, ale podané nezajímavým způsobem

c) nedostačující

d) zbytečné

11) Jaký druh poskytování informací o této problematice by Vás ve škole nejvíce lákal ?

a) žádný, vůbec mě toto téma nezajímá

b) stačí jednoduchá brožura s obecnými informacemi

c) nezaujatý výklad od Vašeho pedagoga v rámci vyučování

d) nezaujatá přednáška vedená odborníkem s možností diskuze

e) beseda s bývalým členem sekty

12) Zúčastnil/a byste se zajímavé akce (výlet, přednáška na zajímavé téma, koncert, sportovní akce apod.) pořádané sektou nebo Vám neznámým náboženským hnutím?

a) ano, nevidím v tom problém

b) ano, ale byl/a bych více ostražitý/á

c) ne, v žádném případě

13) Představte si situaci, že člověk, na kterém Vám záleží, se dostane do problémů v souvislosti se členstvím v nějakém náboženském hnutí a tento problém si sám neuvědomuje. Koho byste požádal/a o radu ?

- a) některého z pedagogů na Vaší škole
- b) rodiče
- c) kamarády
- d) pedagogicko psychologickou poradnu
- e) policii
- f) linku důvěry
- g) hledal/a byste odpovědi sám/a na internetu nebo v literatuře
- h) jiná možnost (uveďte jaká)

.....
.....

14) Víte, kdo je výchovným poradcem u Vás na škole?

- a) ano vím (uveďte jeho příjmení)

.....
.....
.....
.....

- b) ne, nevím

15) Která z následujících odpovědí se nejvíce blíží postoji, který zaujímáte k alternativním náboženským směrům?

- a) neutrální, každý ať si věří čemu chce, pokud tím neporušuje právní normy
- b) nevadí mi, pokud mi svou víru nenutí a nezasahují mi do soukromí
- c) nikdy bych s nimi nemohl mít nic společného, nechápu lidi, kteří k nim vstupují
- d) zakázal bych je, manipulují s lidmi a zneužívají jejich důvěřivosti
- e) nezajímám se o ně
- f) jiná (uveďte jaká):

.....
.....
.....
.....

16) Myslíte si, že jste odolný/á vůči psychické manipulaci, praktikované některými náboženskými hnutími?

- a) ano, poznám, pokud se mnou někdo manipuluje
- b) nejsem si jist, moc o tom nevím
- c) ne

17) Setkal/a jste se někde s informacemi o konkrétních taktikách psychické manipulace, kterou používají některá náboženská hnutí k získávání a udržování svých členů?

a) ano (prosím uveďte kde)

.....
.....
.....

b) ne

18) Pohlaví:

a) muž

b) žena

19) Věk (vypíšte číslicí) :

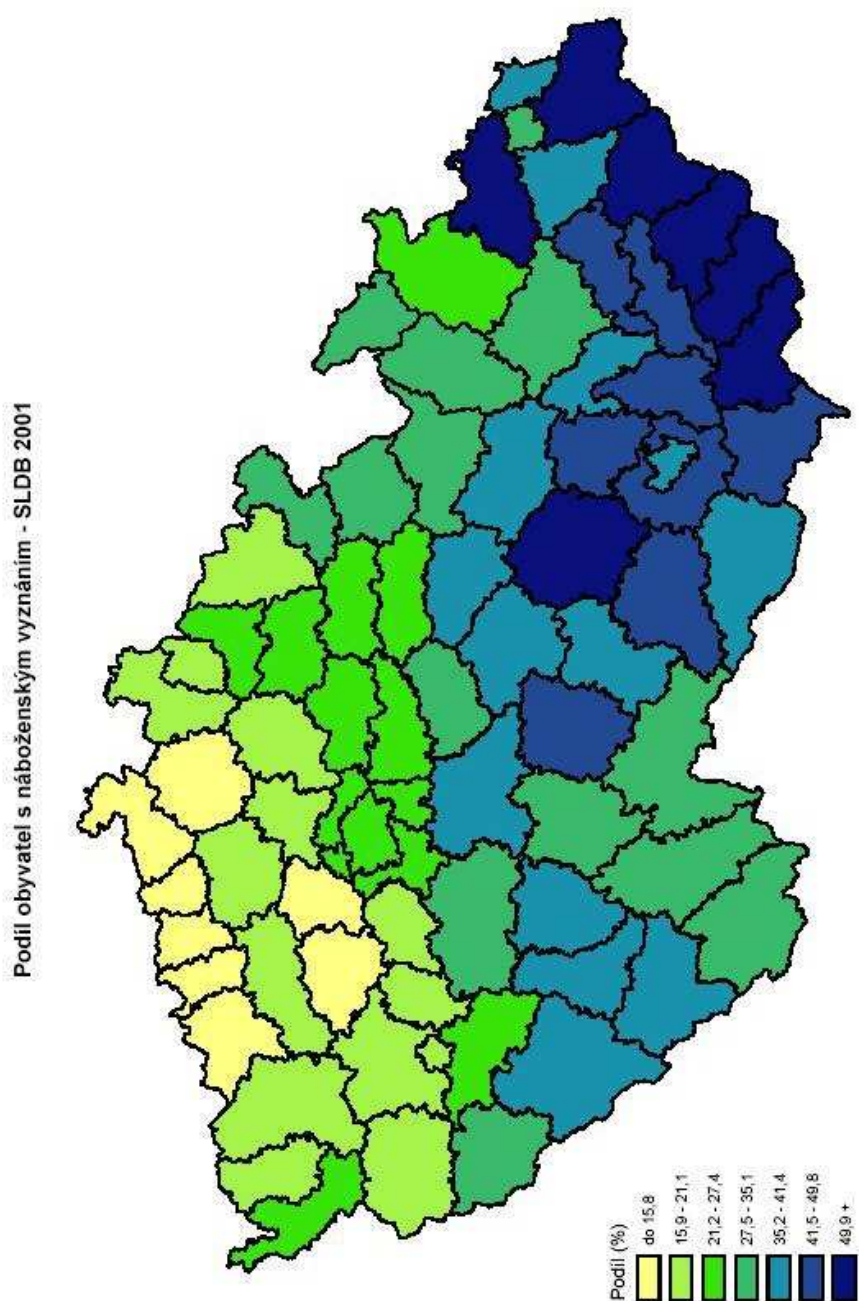
Příloha č. 8 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a krajů

Kraj	Obyvatel- stvo celkem	v tom						
		věřící celkem	v tom				bez vyznání	nezjiš- těno
			Církev římsko- katolická	Českobr. církev evangel.	Církev čsl. husitská	ostatní a nepřesně určené		
v procentech (%)								
Celkem	100,0	32,1	26,8	1,1	1,0	3,2	59,0	8,8
Hl. m. Praha	100,0	24,5	17,6	1,4	1,5	4,0	67,3	8,2
Středočeský kraj	100,0	23,4	19,0	1,1	1,2	2,2	68,6	8,0
Jihočeský kraj	100,0	34,7	30,6	0,5	0,8	2,8	52,6	12,8
Plzeňský kraj	100,0	24,2	20,7	0,7	0,5	2,3	65,4	10,3
Karlovarský kraj	100,0	20,5	15,7	1,2	0,4	3,2	72,3	7,1
Ústecký kraj	100,0	15,8	12,0	0,7	0,7	2,5	77,2	7,0
Liberecký kraj	100,0	18,4	13,0	0,8	1,6	2,9	72,6	9,0
Královéhradecký kraj	100,0	26,6	20,6	1,0	2,4	2,7	63,9	9,4
Pardubický kraj	100,0	32,0	26,3	2,4	1,1	2,3	58,9	9,1
Vysočina	100,0	46,4	41,8	1,7	0,4	2,4	41,3	12,3
Jihomoravský kraj	100,0	43,7	38,9	1,0	0,7	3,0	47,5	8,8
Olomoucký kraj	100,0	37,0	32,4	0,7	1,1	2,8	53,8	9,2
Zlínský kraj	100,0	55,2	48,9	2,9	0,4	3,1	36,9	7,8
Moravskoslezský kraj	100,0	40,2	32,5	0,8	0,7	6,1	52,3	7,5

Zdroj:

[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/7A002EDC16/\\$File/41100305.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/7A002EDC16/$File/41100305.pdf)

Příloha č. 9 Podíl obyvatelstva s náboženským vyznáním v jednotlivých regionech

Zdroj:

[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/7A002EA18C/\\$File/411003m2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/7A002EA18C/$File/411003m2.pdf)

